

LA MEVA MARE NO TREBALLA, ÉS MESTRESSA DE CASA

Jo aixeco la meva veu , no el que jo puc cridar, sinó perquè els sense veu puguin ser escoltats

Malala Youssafzai

0.	INTRODUCCIÓ	1
0.1	Fonts d'informació i metodologia	2
1.	OBJECTIUS	3
2.	Panorama sociològic de la situació laboral domèstica	4
3.	TREBALL DOMÈSTIC	7
3.1	El sector dels serveis domèstics i personals a la llar	7
4.	Reconeixement institucional del treball domèstic (Context legal a Espanya)	8
4.1	Evolució de l'ocupació domèstica a Espanya i als països de l'OCDE i la Unió Europea: algunes dades	9
5.	Impacte de la crisi en el sector domèstic remunerat a La Unió Europea	12
5.2	L'impacte de la crisi en el mercat de treball a Espanya	13
6.	El treball formal i informal en el servei domèstic a Espanya i seva evolució durant la crisi	15
6.1	Evolució durant la crisi	18
7.	La desigualtat de gènere en el repartiment del treball de cura i domèstic	21
7.2	Gènere i treball domèstic: Tendeix Espanya a la igualtat?	23
7.3	Entre l'obligació i la satisfacció	24
8.	Reconeixement institucional del treball domèstic	25
8.1	Factors subjacents en la desigualtat entre homes i dones	27
9.	Tipus de contractes en el servei de la llar familiar	29
9.1	Nova regulació del servei de la llar a partir de l'1 de Gener de 2012	29
9.1.1	Règim laboral	29
9.1.2	Contractació	30
9.1.3	Models de contracte	31
9.1.4	Retribucions	35
9.1.5	Jornada, vacances i permisos	35
9.1.6	Extinció del contracte	36
9.1.7	Seguretat Social dels Treballadors de la llar	36
	Base de Cotització	37
9.1.8	Incentius	37
9.1.9	Acció protectora	38
9.1.10	Normativa bàsica d'aplicació	38
10.	Panorama sociològic de la situació laboral domèstica a Catalunya	39
11.	Compte satèl·lit de la producció domèstica de les llars de Catalunya	42
11.1	El PIB català augmentaria un 40% si es comptabilitzés el treball domèstic	42
		3

12. Impacte de la crisi en el mercat de treball a Catalunya	43
12.1 Les xifres de la situació laboral femenina a Catalunya	43
13. Treball domèstic formal i informal a Catalunya i el seu impacte amb la crisi	44
13.1 Els sectors i les branques d'activitat	45
13.2 Afiliació dels treballadors al Sistema de la Seguretat Social a Catalunya Règim Especial d'Empleats de la Llar	46
14. Les dones immigrades	46
14.1 L'escenari global de les migracions internacionals femenines	47
14.2 Les causes del creixement de la demanda de treballadores domèstiques en el context de Catalunya	47
14.3 Perfil de la treballadora domèstica	48
14.4 Hi ha altres oportunitats laborals per a les treballadores immigrades?	53
15. La desigualtat de gènere en el repartiment del treball de cura i domèstic (La participació en el treball domèstic no remunerat a Catalunya (2007))	54
15.1 Les dones continuen assumint la major part de les feines de la llar	54
16. CONCLUSIONS DEL TREBALL	60
17. CONCLUSIONS DE LES ENQUESTES	63
17.1 Enquesta sobre el repartiment de les tasques domèstiques a Alcanar	63
17.2 Enquesta sobre la situació de les dones que treballen al sector domèstic a Alcanar	65
18. AGRAÏMENTS	69
19. WEBGRAFIA	70
20. ANNEXOS	73
20.1 PRIMERA ENQUESTA	73
20.2 SEGONA ENQUESTA	75

0. INTRODUCCIÓ

Fer un treball de recerca suposa feina i moltes hores de dedicació. És evident, doncs, que amb aquests supòsits valgui la pena triar un tema que, a més d'obligar-te a buscar informació, seleccionar-la i donar-li forma, t'aporti nous coneixements, et permeti un enriquiment personal i t'obligui a superar dificultats i a trobar solucions als problemes que es poden presentar mentre s'està fent el treball.

Triar el tema del treball de recerca no va ser gens fàcil. S'intenta ser original i poder sorprendre amb els resultats que s'espera obtenir. Així va ser com des d'un principi anava molt perduda, m'era molt difícil triar el tema sobre el qual tractaria, però una cosa que tenia clara era que tenia que estar relacionat amb la dona. Així va ser com amb l'ajuda del meu professor de filosofia vaig decidir que el faria sobre "ser dona a la Catalunya del 2015". Durant les vacances vaig començar a realitzar-lo, semblava que tot estava clar fins que em vaig adonar que el tema era molt extens i s'havia d'acotar. En aquest moment és quan els nervis van aforar ja que quasi tots els meus companys ja tenien clar el que havien de fer, mentre que jo estava bloquejada. D'aquesta manera va ser com vaig tornar a sol·licitar ajuda al meu professor de filosofia presentant una nova idea "Les mestresses de casa". Així va ser com gràcies a la seva ajuda, a partir d'aquesta proposta va sorgir el tema de l'actual treball.

El títol, potser no engloba tot allò que explico al llarg del treball però sí que és la base per la qual s'inicia tot. " La meva mare no treballa, és mestressa de casa", títol que va sorgir quan em vaig plantejar quina és la professió de la meva mare. Recordo que des de ben petita quan algú em preguntava "de què treballa la teva mare?", recordo sempre contestar "la meva mare no treballa". Però m'he adonat que no és així, ja que he comprovat que durant els 17 anys que tinc, la meva mare sí que ho fa. Dones com ella treballen els 365 dies de l'any . No tenen vacances , ni descans els caps de setmana , ni ponts , ni de lliure disposició, ni pagues extres , ni pensió, ni es jubilen ... suposo que segur que tots tenim una mare, àvia o amiga amb un perfil com aquest .

Al llarg del treball, també s'ha destacat que el paper de la dona en les societats occidentals ha experimentat un canvi espectacular en el transcurs del present segle, sent la seva incorporació a la feina la causa d'alteració dels fonaments tradicionals com es comprova a través de l'estudi de les taxes d'activitat. La doble presència de les dones en els àmbits del treball productiu i reproductiu genera tensió, ja que el repartiment desigual de la càrrega total de treball entre homes i dones a la vida quotidiana provoca que la igualtat formal doni pas a desigualtats. Així és com al llarg d'aquest treball s'ha vist clar que les persones, amb una elecció personal opten per assumir responsabilitats domèstiques, però la pràctica ens demostra que aquestes responsabilitats són assumides majoritàriament per les dones. No obstant això, cal remarcar que tant el treball domèstic

remunerat i no remunerat es tracta d'un treball molt poc reconegut, d'aquí és on sorgeixen totes les dificultats tant per a les dones espanyoles com a les immigrants, principals acol·lidores de feines rebutjades per les autòctones.

0.1 Fonts d'informació i metodologia

Pel que fa a la part teòrica, les principals fonts d'informació on he cercat, les he trobat a internet contrastant la informació de diverses pàgines web per treure'n les meves pròpies explicacions.

El meu propòsit ha sigut buscar informació però sobretot respondre els objectius que tenia planejat per a aquest treball. D'altra banda, pel que fa a la pràctica, he realitzat dos enquestes: una dirigida als immigrants per tal de justificar el perfil de les dones immigrants d'Alcanar en relació al treball domèstic remunerat. Aquesta ha consistit en una sèrie de preguntes socioeconòmiques, sobre:

- La situació laboral.
- Incidència de la crisi sobre l'ocupació.
- Característiques i condicions del treball actual.
- Expectatives laborals i obstacles per a aconseguir-los.

L'altra enquesta està dirigida específicament a la població d'Alcanar. S'han realitzat preguntes relacionades sobre quin és el repartiment que es fa de les tasques de la llar entre les famílies canareves i la situació laboral en la qual es troben actualment.

Cal especificar que en un principi no va ser gens fàcil trobar persones disposades a respondre les enquestes per motius personals. L'enquesta dirigida als immigrants, com es podrà comprovar a les conclusions de les enquestes, només un grup reduït de dones és van mostrar disposades a respondre.

Però al final, amb paciència i insistència per part meva vaig aconseguir respostes per part d'un grup bastant extens de persones.

En quant a la metodologia seguida en la realització del treball es va començar, per una banda, amb la recerca de la informació necessària per a l'elaboració de la part teòrica fent us d'internet i de fonts bibliogràfiques. Per això vaig contactar amb l'Institut Català de les Dones, i la bibliotecària Pietat Subirats Ortiz, que em va proporcionar llibres que m'han ajudat a situar-me i a comprendre quina és la situació d'aquest col·lectiu de dones.

Així, durant el curs vaig anar elaborant la part teòrica i la part pràctica, que consistia en la elaboració de les enquestes, aquesta última la vaig realitzar durant les vacances de Nadal i finalment, als annexos es troben les enquestes realitzades.

1. OBJECTIUS

M'agradaria que aquest treball pogués servir com a font d'informació per a tots aquells que en vulguin saber més, respecte a la posició de la dona en l'àmbit domèstic tan remunerat com no.

1. El primer objectiu d'aquest treball és saber quin és el reconeixement institucional que té el treball domèstic a Espanya actualment.
2. El segon objectiu consisteix a conèixer quin impacte ha tingut la crisi econòmica en el treball domèstic.
3. Conèixer quina és la diferència entre treball domèstic formal i informal i quina ha sigut la seva evolució fins l'actualitat .
4. També m'agradaria investigar si augmentaria el PIB de Catalunya si es comptabilitzés el treball domèstic.
5. Un altra objectiu molt important que em vaig proposar a aclarir era si el treball domèstic és un sector feminitzat.
6. Un objectiu primordial és mostrar la relació entre el treball domèstic i la immigració en la societat globalitzada actual.
7. Comprovar si Espanya i Catalunya són equitatius pel que fa al repartiment de els tasques domèstiques.
8. Per últim realitzar unes enquestes dirigides a la població d'Alcanar i unes altres per als immigrants, amb el propòsit de veure si els resultats obtingut concorden amb la informació trobada.

2. Panorama sociològic de la situació laboral domèstica

El treball domèstic recau encara en gran mesura sobre les dones. Segons dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) es calcula que treballen a casa més de cinc milions d'espanyoles¹. A això hem d'afegir les dones inactives (jubilades, incapacitades, ...) que també dediquen temps a les tasques domèstiques, les que concilien treball dins i fora de la llar, i finalment els homes, que igualment es poden incloure en algun dels col·lectius assenyalats anteriorment. La suma de tots aquests grups permet estimar que hi ha a Espanya en l'actualitat uns 12 milions i mig de persones que dediquen treball a les tasques de la llar, en jornada de durada variable . Es pot afirmar sense por d'error que estem davant del col·lectiu ocupacional més nombrós².

Però la veritat és que encara la cura de la llar segueix recaient en gran mesura sobre la dona, generat per la seva falta de reconeixement, que produeix una profunda insatisfacció i estrès, sent una font freqüent de conflictes familiars.

Un informe elaborat per l'Eurostat destaca el grau de satisfacció que aporta el treball remunerat respecte a qui es dedica a la cura de la seva pròpia llar sense recompensa. Resulta que d'aquest informe, s'ha observat que tenen dues vegades més possibilitats de ser felices les dones treballadores que les mestresses de casa. El 16% de les mestresses de casa de la UE estan insatisfetes, comparat amb el 7% de les que treballen almenys 30 hores setmanals. A això cal afegir que en les estadístiques les mestresses de casa són considerades com "inactives", el què contribueix a la insensibilització i desqualificació del treball domèstic, el qual apareix com a poc important i, sobretot, fa pensar a les persones que el realitzen que la seva situació a l'interior de la família depèn de l'esforç d'altres.

El de les mestresses de casa és un bon exemple de com la mateixa constitució inicial de les categories analítico-científiques referides a les dades socioeconòmiques està o bé infravalorant, o bé deixant en la invisibilitat l'aportació femenina al desenvolupament econòmic i social d'aquest país. Així ho expressa molt encertadament Otegui Pascua³, en afirmar que en una societat de mercat, com l'espanyola, en la qual els valors hegemònics s'associen al moviment i l'activitat, pertànyer al grup dels inactius, al igual que al dels aturats, té unes conseqüències d'imatge social i autoidentificació que va molt més enllà de les seves simples connotacions econòmiques.

¹ EPA 1997, 3r trimestre: 5.543.900 dones inactives dedicades a les tasques de la llar; EPA 2n trimestre 1998:5.416.300 dones.

²Segons el panorama que presenta l'informe de l'EUROSTAT, "Women in decision making" (<http://europ.eu.int>).

³ OTEGUI PASCUAL, Rosario ,diu que "La invisibilitat del treball femení. Androcentrisme de les categories d'activitat i inactivitat", en Dones: del privat al públic, Tecnos, Madrid, 1999, pág.135-136 i 138-139.

Fins ara, tret d'algun intent frustrat de reconeixement jurídic de la tasca que realitzen les mestresses de casa, els poders públics i els agents sindicals s'han centrat principalment en la conciliació de la vida familiar i laboral, buscant fer possible legalment una igualtat en la qual encara queda molt camí per recórrer. És cert que es percep una tendència creixent al fet que els homes augmentin la seva contribució en la llar, però encara la dona s'endú la "part del lleó", la qual cosa l'allunya necessàriament d'incorporar-se al món del treball en condicions d'igualtat. Espanya, com la resta dels països mediterranis, està molt lluny dels nòrdics en matèria d'igualtat d'oportunitats. Entre aquests, destaca Suècia, on a mitjans dels setanta una cinquena part de les dones en edat laboral s'identificaven a si mateixes com a mestresses de casa.

Però sense perjudici d'aquest esforç que s'està fent en matèria de conciliació de la vida familiar i laboral⁴, que constitueix com s'ha dit encara un *desideràtum*⁵, es reclama que a aquest objectiu es sumi també el de la consideració jurídica de qui es dedica a la seva pròpia llar.

Fer visible el treball en relació amb les dones ha estat i és una qüestió que, a primer cop d'ull, pot semblar senzilla, però que la realitat ha convertit en controvertida.

El debat, a hores d'ara, es manté per molt que les coses hagin canviat, des que les fàbriques es van estendre al llarg del segle XIX. La raó principal d'aquesta discussió és que, tant en el saber comú com en el coneixement especialitzat, no es reconeix cap altra idea de treball que la que el lliga al salari o al mercat de treball. Aquesta idea és la que ha permès construir el mite que les dones no treballen. L'existència d'aquests mites, com gairebé sempre passa amb aquest tipus d'explicacions estereotipades, nega o amaga la realitat de la relació de les dones amb el treball i alhora provoca altres efectes com el no-reconeixement social i econòmic del treball que sempre han fet les dones: el treball domesticofamiliar i l'exclusió de les dones dels drets de plena ciutadania.

Convé recordar que la utilització del concepte de gènere no s'ha de veure com una obsessió d'unes feministes més o menys il·luminades que es resisteixen a fer servir la paraula sexe, sinó com un concepte que permet fer visible les relacions de subordinació que pateixen les dones, en relació amb els homes, només pel fet d'haver nascut femelles.

Aquestes relacions són fruit de convertir el fet biològic de néixer femella o mascle (el sexe) en gènere a través d'una divisió social i sexual de les activitats (el treball) que totes les cultures han organitzat i organitzen per satisfer les seves necessitats. A les nostres societats, aquesta transformació s'aconsegueix a través d'educar les dones en femení, el que vol dir que tenen, socialment i culturalment, atribuïdes les tasques de reproducció: les tasques relacionades amb la

⁴ la Llei 39/99, de 5 de novembre, promou la conciliació de la vida familiar i laboral de les persones treballadores (BOE, de 6 de novembre).

⁵ *Desideràtum: Aspiració, desig que encara no s'ha complert.*

cura i el manteniment de la vida de les persones amb les quals conviuen. Dit en unes altres paraules, les dones tenen assegurada la feina de fer de filla, d'esposa i de mare, aconsegueixin o no tenir, a més, una activitat laboral. De la mateixa manera, els mascles són educats en masculí, el què significa que queden encarregats de dur a terme les tasques de producció. Això vol dir que, socialment i culturalment, no tenen atribuïda cap altra feina que l'activitat laboral, la qual cosa no només els fa ser els principals proveïdors d'ingressos del nucli familiar, sinó que tenen garantit ser, a més, el cap de família.

Aquesta divisió i atribució de tasques marca les diferències de sexe i provoca les desigualtats de gènere perquè les tasques de reproducció (el treball domesticofamiliar) són sempre considerades menys importants i prestigiades que les de la producció (l'activitat laboral). En conseqüència, els homes gaudeixen d'uns privilegis i poders que habitualment no estan disposats a compartir amb les dones, que queden sempre situades en situació de subordinació.

Font: google imatges⁶

⁶ Font de la imatge: <http://www.cardozoordonez.com/index.php/actualidad-legal-y-noticias/noticias-jurisprudencia/46-cortes1>

3. TREBALL DOMÈSTIC

3.1 El sector dels serveis domèstics i personals a la llar

Existeixen diferents definicions del treball de la llar o domèstic en funció del país. En termes generals, seguint la Classificació internacional uniforme d'Ocupacions de l'Organització Internacional del Treball (OIT⁷), la persona "treballadora domèstica" o "treballadora de la llar" i la "Ajuda domèstica" es descriu com una persona ocupada a temps parcial o temps complet en una llar o residència privada.

A nivell nacional, en l'informe de l'Observatori Navarrès d'Ocupació (2009) *Serveis domèstics i serveis personals a la llar*, es defineixen els principals conceptes relacionats amb el treball remunerat a la llar

- *treball domèstic*: "tota mena de tasques que els membres de les llars desenvolupen dins d'ells o en el seu context immediat per satisfer les seves pròpies necessitats (...): la convivència afectiva-sexual entre els adults, la criança dels fills, el manteniment de la llar, la cura de persones i els treballs d'auto abastiment "
- *Ocupació domèstica*: "desenvolupa les mateixes tasques, o una part d'aquestes, que el treball domèstic però des d'una relació mercantil establerta entre la família i els assalariats externs aliens al grup de convivència "
- *Treball a domicili*: "realitzat per membres de la llar cobrint tasques orientades a la venda o al servei de l'economia monetària "
- *Serveis d'ajuda a domicili*: "és el treball domèstic realitzat per assalariats a través de la mediació d'entitats que pot ser tant d'iniciativa privada com pública o semipública (Administració, empreses o organitzacions no governamentals) "

Segons l'Enquesta de Pressupostos Familiars (EPF)⁸, el treballador/a domèstic es defineix com:

"Tota persona que presta a la llar serveis de caràcter domèstic a canvi d'una remuneració en diners o en espècie, prèviament estipulada (com ara xofers donzelles, mainaderes o assistents de llar) "

⁷ L'Organització Internacional del treball és un organisme especialitzat de les Nacions Unides que s'ocupa dels assumptes relatius a la feina i les relacions laborals.

⁸ És una de les enquestes més antigues de les que realitza l'Institut Nacional d'Estadística (INE).

D'acord amb el Reial Decret 1424/1985, l'ocupació de llar no inclou treballs no remunerats realitzats per amiat, qüestions familiars o veïnatge, ni tampoc treballs realitzats a través d'empreses de prestació de serveis neteja o d'atenció domiciliària (prestada per organismes públics o mitjançant voluntariat).

En definitiva, l'ocupació de llar es refereix al "treball assalariat prestat en llars familiars per realitzar tasques habituals vinculades a la vida domèstica, sempre que l'ocupador sigui un particular, membre de la família ocupadora "

Aquest treball presenta una sèrie de característiques que descriuen l'abast del mateix i marquen la notable diferència amb el treball extern remunerat:

- Comprèn una pluralitat de tasques de difícil enumeració, per la seva varietat i multiplicitat de formes d'execució.
- Es porta a terme a l'espai privat.
- Absència d'horari.
- No existeix el descans setmanal ni tampoc vacances.
- Tampoc hi ha límit temporal, ja que es realitza de per vida.
- Inexistència de remuneració.
- Manca de reconeixement jurídic laboral que permeti legalment la seva constància, així com l'accés a prestacions com maternitat, incapacitat o jubilació, entre d'altres.

4. Reconeixement institucional del treball domèstic (Context legal a Espanya)

El servei domèstic ha tingut diferents formes de regulació al llarg del temps. Durant segles, la "servitud" ha estat una característica molt significativa de les llars amb recursos, constituint una evidència més de l'estatut social de les classes més benestants de la societat. Fins a principis del segle XX, la seva regulació subjectava a "contractes" més o menys formals que en bona part dels casos ratllaven gairebé l'esclavitud.

A Espanya, un dels moments clau en el procés de reconeixement del caràcter laboral del servei domèstic va ser la Llei del Contracte de Treball, del 1931; en ella es reconeix per primera vegada a "els ocupats en el servei domèstic" dins del concepte de treballador.

Un cop arribada la democràcia, amb la Llei de Relacions Laborals de 8 d'abril de 1976, el treball domèstic ja no és considerat una relació civil d'arrendament, sinó una "relació laboral especial"

que vinculava als empleats del servei del llar amb els seus ocupadors. No obstant això, la regulació específica d'aquesta relació va aparèixer després amb el Reial Decret 1424/1985, de l'1 d'agost, que ha configurat el marc normatiu del treball domèstic remunerat a l'Estat espanyol fins fa pocs anys. Aquest Reial decret ha representat un instrument molt important en la clarificació de l'aplicació de les normes reguladores de Règim Especial d'Empleats de Llar; en ell s'especificava la forma d'aplicació del règim general així com la configuració de les relacions d'afiliació, constituint elements d'inevitable referència a aquest efecte.

A la dècada dels anys 90, sota la Llei de Bases de la Seguretat Social, del 28 de desembre del 1996, es va determinar la creació d'una sèrie de règims especials per als treballadors per compte aliè en els quals s'inclouïa el servei domèstic.

Més propera als nostres dies, s'ha detectat la Llei 27/2011, d'1 d'agost, *sobre actualització, adequació i modernització del sistema de Seguretat Social*, que va introduir el gradual procés de simplificació i integració de règims especials del sistema al què es refereix la "Recomendación Sexta del Pacto de Toledo"⁹, abordant amb aquesta finalitat, i amb efectes del 1 de gener del 2012, la integració del règim especial de la Seguretat Social dels Empleats de Llar en el Règim General. La pressió social creixent exercida per part de diferents col·lectius tant a nivell públic com privat, motivada per les "anomalies en el seu funcionament", va conduir però a què es publicués el Reial decret llei 29/2012, de 28 de desembre, *de millora de gestió i protecció social en el Sistema Especial per a Empleats de Llar i altres mesures de caràcter econòmic i social*.

4.1 Evolució de l'ocupació domèstic a Espanya i als països de l'OCDE i la Unió Europea: algunes dades

D'acord amb les dades de l'Organització Internacional del Treball (OIT) s'estima que més de cent milions de persones a tot el món treballen en serveis domèstics.

Si bé el sector del treball domèstic és especialment important en els països menys desenvolupats (representa entre el 4% i el 10% de l'ocupació total), en alguns països desenvolupats, entre els quals es trobaria Espanya, representa un percentatge similar (Laborista 2008 citat en la Xarxa Internacional de Treballadores de la Llar, 2010).

Mentre que des de finals dels vuitanta a finals dels noranta la dinàmica del sector de l'ocupació domèstic era recessiva (Col·lectiu IOÉ, -2001), amb una pèrdua en l'ocupació proper al 25% entre

⁹ S'anomena Pacte de Toledo a l'aprovació pel ple del Congrés dels Diputats d'Espanya el 1995, els acords socials, amb incidència en el sistema de la Seguretat Social.

1987 i 1997, entre 1998 i 2008 l'ocupació en aquesta branca va créixer un 114% (CES, 2009). De fet, d'acord amb la memòria del Consell Econòmic i Social (CES) (2006) *Panorama sociolaboral de la dona a Espanya*. Les treballadores de la llar, el ritme d'augment de l'ocupació en aquesta branca creix molt per sobre de la mitjana des del 2001 (amb una mica més de 55.000 llocs de treball nous cada any), i fins i tot es va accelerar en l'any 2006).

Ocupació en el servei domèstic a Espanya, 1977-1999

Anys	Enquesta de Població Activa (EPA) - Persones ocupades	Registre Seguretat Social (SS)- Persones cotitzants SS	Economia irregular(EPA- persones ocupades sense SS
1977	537175	288468	248707
1980	500200	320330	179870
1983	503275	391200	112075
1985	470700	331100	139600
1988	424275	235800	188475
1990	399900	192300	207600
1993	357550	162100	195450
1995	348450	150600	204700
1999	388233	148325	239908

Font: Centre d'Estudis Econòmics Tomillo, 2004

Les dades més recents parlen del manteniment del pes relatiu de l'activitat en el conjunt del mercat laboral. Les dades del primer trimestre de l'any 2009 a Espanya mostren que l'ocupació en la branca de "llars que ocupen personal domèstic" suposa un 3,7% del total i un 7,9% de l'ocupació femenina, ambdós dades superiors a altres països de l'Eurozona (CES, 2009). No obstant això, les dades revelen un lleuger descens en l'ocupació en la branca de llars a finals de l'any 2007 i del 2008.

Aproximació quantitativa de l'ocupació de la llar a Espanya: Fonts estadístiques oficials

EPA (II trimestre 2009)	Total persones ocupades	18.945.000 (*)
	Persones ocupades segons l'activitat econòmica CCAE-2009 (Epígrafs R + S + T + U: "Activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment; llars com ocupadors domèstics i com a productors de béns i serveis per a ús propi; activitats d'organització i organismes extraterritorials; altres serveis "	710.300
	%	3,7%
Seguretat Social (30-juny-2009)	Total persones afiliades a la SS	17.917.981
	Persones afiliades al règim especial de la Llar	288.587
	%	1,6%
Cens de població 2001 (Cens de Llars)	Total persones ocupades de 16 o més anys residents a habitatges familiars	16.329.713
	Persones ocupades dins dels grups ocupacionals (CNO-94) - 512: "Treballadors / es que es dediquen a la cura de persones i assimilats (excepte auxiliars d'infermeria) " - 911: "Treballadors / es de la llar"	393.013
	%	2,4%

Font: Observatori Navarrès d'Ocupació (2009) Serveis domèstics i serveis personals en la llar

Empleats / des de la llar en alguns països de la Unió Europea 2009

Tots dos sexes				Dones		
Països	Total branques Branques llars			Total branques Branques llars		
	Milers	Milers	%	Milers	Milers	%
Bèlgica	4,418,0	35,6	0,8	1983,9	33,2	1,7
Alemanya	38520,3	208,1	0,5	17760,8	194,5	1,1
Dinamarca	2801,1	4,6	0,2	1329,4	4,3	0,3
Espanya	19090,8	711,6	3,7	8259,9	653,5	7,9
Finlàndia	2447,7	8	0,3	1200,8	4,5	0,4
França	25668,6	592,3	2,3	12179,5	500,9	4,1
Irlanda	1951,4	7,4	0,4	885	7	0,8
Itàlia	22966,2	432,4	1,9	9213,4	396,8	4,3
Holanda	8648,6	6,3	0,1	3976,7	6	0,2
Regne Unit	29039,3	64,4	0,2	13462,7	42,2	0,3

Font: CES 2010 a partir de les dades de l'Eurostat.

Les dades sobre l'ocupació de personal domèstic de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE¹⁰), permeten apreciar tant el nombre de llars que ocupen personal domèstic com el nombre de persones que hi treballen.

5. Impacte de la crisi en el sector domèstic remunerat a La Unió Europea

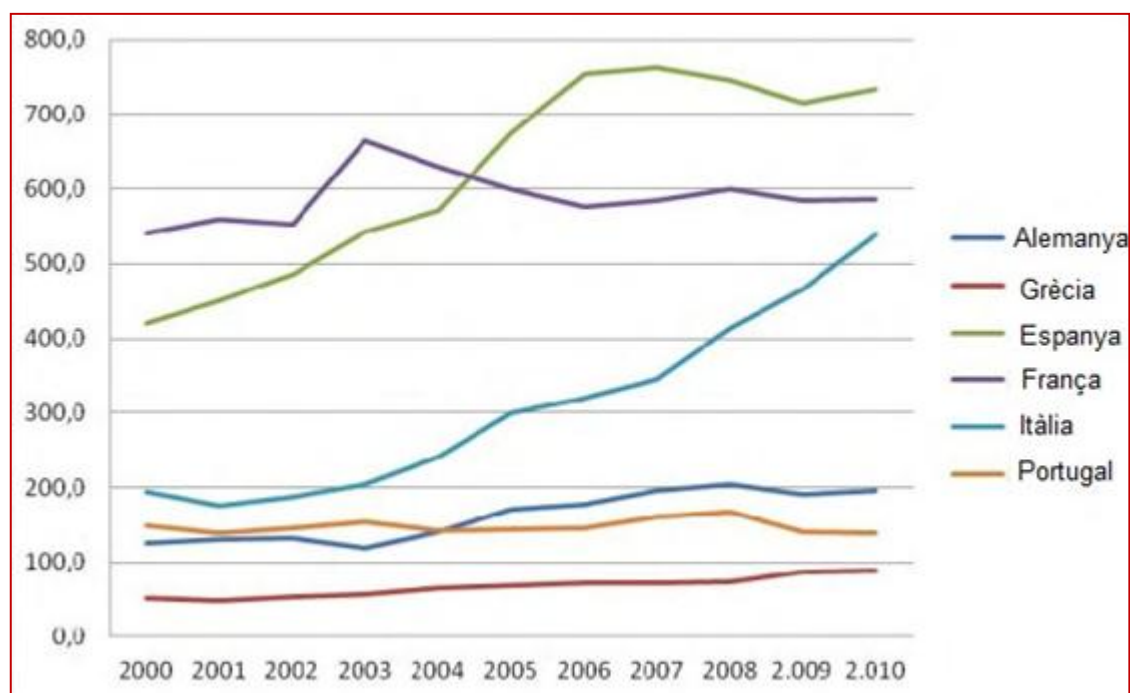
L'impacte de la crisi no es percep en aquest sector excepte a Irlanda i Espanya, que registren una lleugera disminució en l'any 2009, parcialment recuperada al 2010. Les xifres d'Irlanda són contundents doncs malgrat la seva escassa rellevància quantitativa, en disminuir la contractació femenina en un 37%, hi ha la Gran Bretanya en més de la meitat.

¹⁰ Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) agrupa 34 països membres i la seva missió és promoure polítiques que millorin el benestar econòmic i social.

Espanya passa de 692.800 contractades a 673.100 amb una lleugera reducció, inferior al 3% (2,8%). Cal destacar el cas italià en ampliar en gairebé 130.000 llocs de treball en aquest sector com a conseqüència dels canvis legislatius en matèria de migració per als seus treballadors i treballadores.

El gràfic, inclòs a continuació, mostra l'evolució d'aquesta activitat econòmica durant els últims anys fent visible l'impacte de la regularització d'immigrants en l'any 2005 a Espanya, igual que la continuada tendència alcista italiana, ininterrompuda per la crisi econòmica, com a conseqüència del fort impacte generat pels canvis legislatius de l'any 2010 en la seva política migratòria; per contra, la resta de països mostren tots, excepte Grècia, una lleugera contracció.

Evolució del nombre de persones (dones i homes) emprades en la llar, en diferents països de la UE (2000-2010)

Font: dades a partir de l'Eurostat Labour Force Statistics¹¹

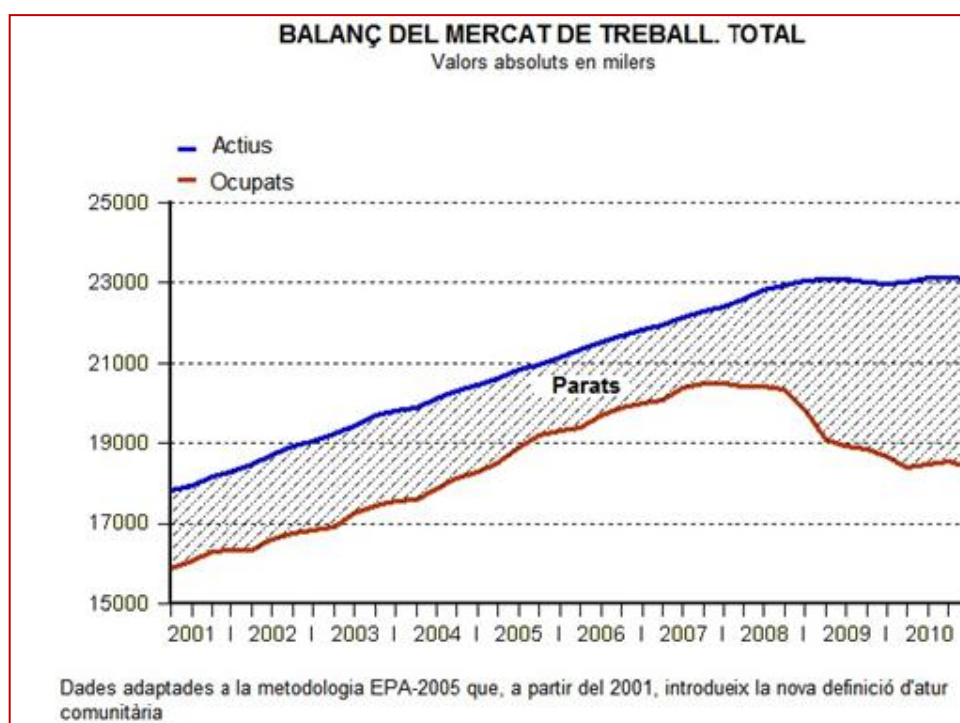
5.2 L'impacte de la crisi en el mercat de treball a Espanya

En primer lloc, cal considerar l'evolució del mercat de treball a Espanya durant els últims anys. Els gràfics inclosos a continuació ens ofereixen una panoràmica general molt clarificadora. En el primer s'aprecia una evolució positiva i paral·lela en el nombre de persones actives i ocupades que es trunca amb la crisi, patint un impacte contundent en el 2007 i encara més acusat durant els dos anys següents. des de llavors es desboquen les xifres de persones aturades, i, en conseqüència,

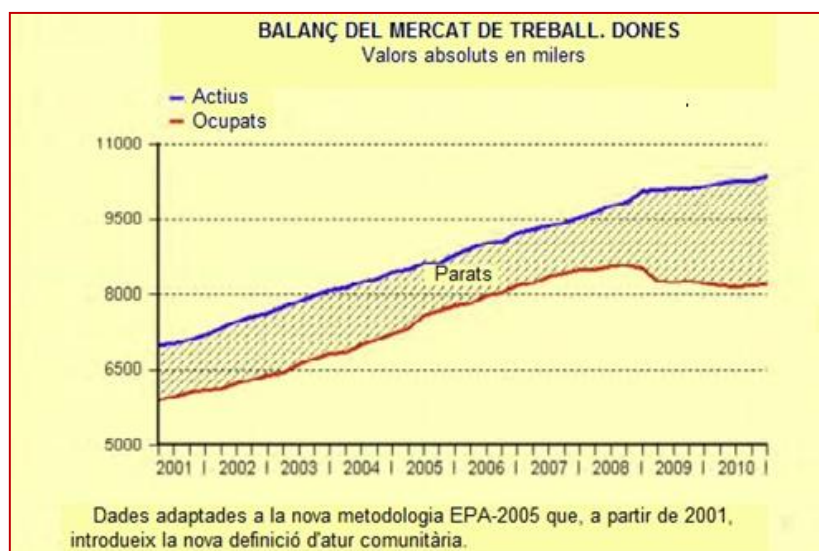
¹¹ Informació entregada per l'Institut Català de la Dona.

augmenta la divergència entre les dues taxes.

Els gràfics següents mostren la desagregació per sexe del mercat de treball i permeten apreciar un major impacte, en l'inici de la crisi, sobre l'ocupació masculina. Això es deu al fet que la situació inicial part d'una bretxa de gènere molt acusada que es minora amb la crisi, per concloure en l'any 2010 amb una taxa d'atur força homogènia per a tots dos sexes.

Cal recordar que amb anterioritat a l'esclat de la crisi econòmica, la desocupació femenina superava els dos dígits, per la qual cosa es pot afirmar que tenia fonamentalment rostre de dona, mentre que durant la crisi, la seva identificació es difumina en colpejar a gairebé tots els sectors econòmics, encara que l'atur juvenil es dispara des de llavors.

Es pot considerar que la crisi va disminuir la bretxa de gènere, en afectar al principi a sectors molt masculinitzats de l'economia: construcció, automobilístic, etc., encara que amb el pas del temps, els seus estralls, desafortunadament, afectaran a gairebé tots els restants excepte el domèstic.

6. El treball formal i informal en el servei domèstic a Espanya i seva evolució durant la crisi

Per a saber quina ha sigut la evolució, primer cal saber diferenciar el Treball Formal i Informal.

Com a **ocupació formal** s'anomena aquell que es troba formalitzat mitjançant la celebració d'un contracte de treball entre el treballador i l'ocupador, i s'ajusta als requeriments de llei, la qual cosa involucra pagament d'impostos, seguretat social, prestacions, etc. Com a tal, es pot exercir tant en el sector públic com en el privat, i forma part de les estadístiques oficials.

L'**ocupació informal**, d'altra banda, és un sector de l'economia que es troba al marge del control tributari, i que comprèn l'activitat laboral de treballadors independents, com venedors ambulants, treballadores del servei domèstic, etc. Com a tal, una ocupació informal no compta amb la protecció que estipula la llei per a les relacions laborals, de manera que són llocs de treball sense protecció social per part de l'Estat i que no brinden estabilitat econòmica per als treballadors. Depenent de la legislació de cada país, un treball informal pot ser il·legal tot i que no realitzi activitats directament il·lícites, així com també hi ha treballs informals considerats il·lícits, com la venda de pirateria o el tràfic de drogues o d'armes.

Dit això, resulta difícil interpretar l'evolució del sector, especialment perquè les estadístiques només recullen la part visible del fenomen i el sector es caracteritza per un alt grau d'informalitat (una prova d'això és la diferència existent entre el nombre de dones ocupades estimades i les treballadores donades d'alta a la Seguretat Social (SS). De fet, si bé les funcions s'emmarquen dins de l'àmbit privat (llar de l'ocupadora), la condició laboral s'enquadra en un àmbit públic (assalariades dins del mercat laboral secundari) a més d'adscriure, majoritàriament, en l'economia submergida o irregular (Col·lectiu IOÉ, 1990: 17 i 21). Així, les estimacions per treballadores irregulars a Europa ascendeixen a un milió.¹²

¹² Segons (Pannell i Altman, 2007: 35).

Desconeixement del nombre de persones que desenvolupen aquesta activitat

- **Seguretat Social** (persones afiliades al règim especial de la llar).
- **EPA** (persones ocupades per branques d'activitat).
- **Cens de Població i Habitatges 2001** (persones ocupades de 16 o més anys residents en habitatges familiars).

Manca de regulació laboral (solucionat parcialment en el procés de 2005).

Precarització de les condicions de treball.

Escassa protecció social (baixos salaris, àmplies jornades, economia submergida, etc.).

Des professionalització i limitada valoració social.

Sector feminitzat.

Nínxol d'ocupació per a col·lectius amb dificultats d'accés al mercat.

L'informe del CES (2009) *L'ocupació de la branca de llars a la crisi: qüestionant alguns tòpics*, posa en manifest que l'evolució de l'ocupació en la branca de llars està lligada a la major incorporació de dones espanyoles al mercat de treball i al fenomen de la immigració laboral femenina procedent de Llatinoamèrica (Equador, Colòmbia, Perú, Bolívia, etc.), de països d'Europa de l'Est (Romania) i del nord d'Àfrica (Marroc), una oferta que permet donar cobertura a una sèrie de demandes creixents de forma més barata i flexible. No obstant això, sembla necessari parlar d'una unió de factors, més lligats a la demanda que a la oferta d'ocupació domèstic, que també han contribuït a la dinàmica de aquesta branca d'activitat en la societat espanyola:

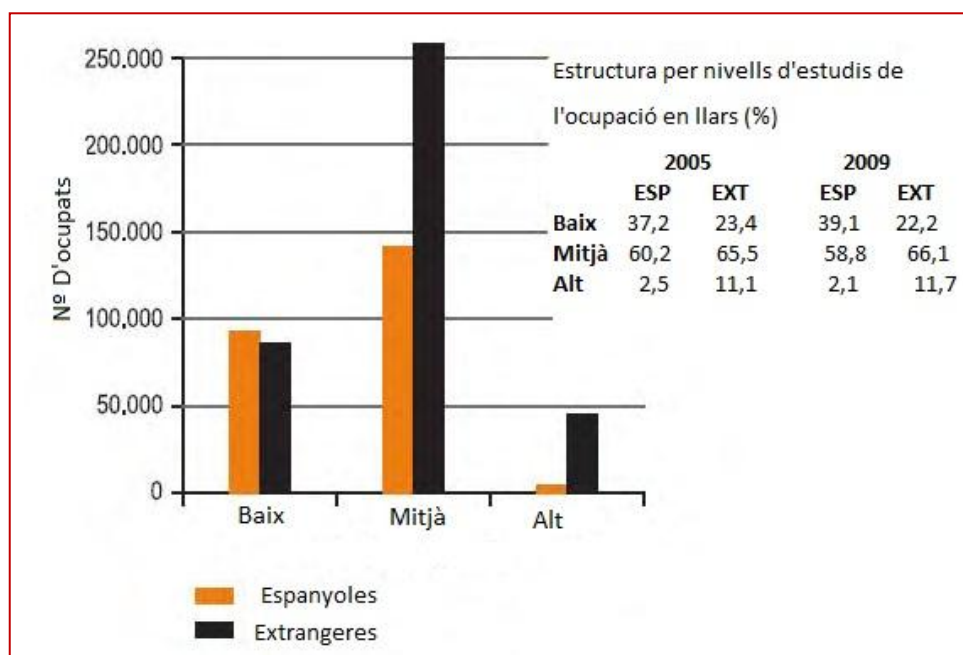
- ❖ Increment de l'esperança de vida i envelliment de les societats (necessitats d'atenció a menors i persones dependents que viuen soles).
- ❖ Incorporació de la dona al mercat laboral i en concret d'un col·lectiu de treballadores ocasionals (no habituals), en funció de la conjuntura econòmica i de situacions vitals per procurar ingressos econòmics (separacions, viduïtat, etc.).
- ❖ Canvis en l'estructura de les llars (recurs a l'àmbit mercantil per cobrir tasques que anteriorment es desenvolupaven en l'àmbit familiar).
- ❖ Noves concepcions en la gestió del temps (major valoració del lleure).
- ❖ Bonança econòmica i els nous fluxos migratoris.

Davant l'actual crisi econòmica cal preguntar per l'abast del seu impacte en el sector domèstic. Com ja s'ha posat en manifest, les dades de l'EPA mostren un descens de l'ocupació en aquesta branca (anterior al conjunt d'activitats econòmiques) a partir del quart trimestre del 2007. No obstant això, el volum d'afiliació en el règim especial de les Empleades de Llar (REEH) no ha deixat de créixer des de l'any 2008. D'acord amb les dades del CES (2009), l'evolució de persones afiliades

a el REEH al llarg dels darrers anys ha estat la següent: 400.200 (2005), 341.200 persones (2006), 309.000 (2007) i 331.600 (2009) respectivament. Si bé aquesta afirmació abocada a la publicació del CES s'ha de matisar ja que al juny de 2011 les persones afiliades no arribaven les 300.000 (297.549) el que suposa certa contracció que les dades de l'OCDE reflecteixen des del 2008 (OCDE, 2010).

No obstant això, la crisi ha matisat alguns dels tòpics relatius a l'ocupació en la branca de llars que empren personal domèstic ja que ha impulsat una major participació laboral de dones espanyoles, en concret, les de major d'edat i amb baixa qualificació (les espanyoles segueixen sent una mica més de la meitat de l'ocupació en la branca de llars que té uns nivells d'estudis baixos), encara que les dades mostren que la seva participació ha disminuït del 50,4% el 2005 i del 42,3% el 2009. El que sembla indicar la major incidència de les immigrants en aquesta activitat econòmica des de llavors.

Ocupació en la branca de llars per nacionalitat i nivell d'estudi, 2009 (dones ocupades)

Font: dades de l'EPA

En haver crescut la afiliació el 2009 respecte al 2008, aquest estudi del CES contempla la possibilitat de considerar que la crisi podria haver contribuït a destruir llocs de treball irregulars o submergits. Així mateix, en no constatar canvis en el nombre d'hores contractades la demanda sembla persistir, i tampoc sembla percebre un major nombre de dones espanyoles ocupades en el sector.

6.1 Evolució durant la crisi

Segons el que desprenen dels informes realitzats a Europa, el servei a domicili és un sector, en general, amb una alta proporció d'informalitat i amb una majoritària incidència entre les dones, per tractar-se d'una activitat econòmica altament feminitzada. Un dels majors problemes amb què es topen els estudiosos del sector és la quantificació de la mida del treball informal, sobretot si es té en compte que cal utilitzar diferents fonts per la seva aproximació i, per tant, els resultats són simples estimacions.

A Espanya, bàsicament es manegen dues fonts de dades, a saber: l'Enquesta de Població Activa (EPA), elaborada per l'Institut Nacional d'Estadística (INE) i la afiliació de Treballadors al Sistema de la Seguretat Social, elaborat pel Ministeri de Treball d'immigració (MTIN).

Activitats de les llars que donen ocupació a personal domèstic (Milers de persones)

	<u>2008</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>
Homes	53	64,95	63,48
Dones	699,63	660,35	683,45
Ambdós sexes	752,63	725,3	746,93

Font: elaborada per l'EPA

No obstant això, cal matisar aquestes xifres ja que el règim especial de Treballadors de la llar (REEH) eximeix de l'obligació de cotitzar a la Seguretat Social a aquelles persones que treballen habitualment menys de 72 hores mensuals. Per tant, cal depurar les dades de l'EPA per tenir en compte aquesta circumstància i no comptabilitzar a aquestes persones com a irregulars.

Afiliació de treballadors al Sistema de la Seguretat Social Règim Especial d'Empleats de la Llar

Homes

	<u>16-19 anys</u>	<u>20-24 anys</u>	<u>25-54 anys</u>	<u>55 i més anys</u>	<u>Total</u>
2001	54	472	6423	1163	8129
2002	62	705	8377	1244	10403
2003	40	460	7092	1305	8910
2004	59	478	7017	1389	8955
2005	916	4004	25270	2220	32415
2006	271	1863	16329	2032	20498
2007	200	1499	12900	1962	16563
2008	247	1991	15515	2063	19817
2009	152	1548	15866	2149	19716
2010	82	1233	16155	2266	19736

Font: EPA <http://www.mtin.es/series/> (dades a 31 de desembre)

Dones

	<u>16-19 anys</u>	<u>20-24 anys</u>	<u>25-54 anys</u>	<u>55 i més anys</u>	<u>Total</u>
2001	560	7357	104212	37473	149767
2002	540	9636	127882	39560	177768
2003	373	6795	21866	41239	170400
2004	459	6191	124813	43688	175230
2005	3321	28366	249848	50739	332328
2006	1373	15691	210152	52372	279631
2007	1035	10973	186017	54518	252581
2008	1186	12254	195760	56977	266204
2009	690	10933	199275	58398	269319
2010	433	9575	201829	60076	271915

Font: EPA <http://www.mtin.es/series/> (dades a 31 de desembre)

En un principi es pot observar que durant l'any 2001, en el cas dels homes hi havia una menor afiliació en comparació amb la de les dones, amb un total de 149.767 contrastant amb els 8.129 dels homes afiliats a la Seguretat Social.

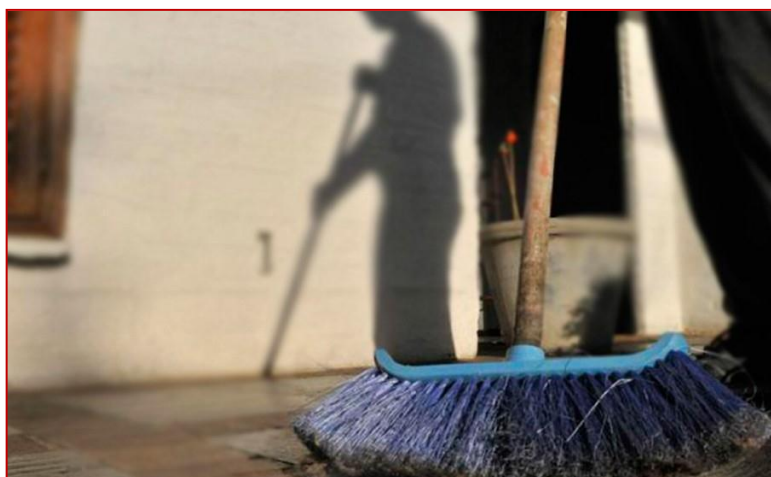
Més endavant, durant l'any 2005, cal destacar-lo sobretot per l'augment brutal que es produeix, tan en els homes com en les dones en els diferents grups d'edats. Això es pot explicar amb el fet que el mercat laboral espanyol, va facilitar molts llocs de treball, sobretot amb el turisme que va proporcionar ofertes de treball relacionades amb la hostaleria i els serveis, d'aquesta manera va ser com es va impulsar la contractació. Cal afegir que la taxa d'atur en aquell any no era tan elevada. D'altra banda, va haver una gran afiliació per part dels estrangers, sobretot procedents de països comunitaris com ara Romania i Bulgària i de països no comunitaris com ara Marroc, Equador i Colòmbia.

Un altre punt a destacar, és el fet que on es concerten la majoria de treballadors es troba compresa entre els grups d'edats de 24-25 anys i 55 i més anys. Des d'un principi les dones adultes s'han vist obligades per la seva falta d'estudis i la inexperiència en altres camps a recórrer a aquest tipus de feina.

S'ha de ressaltar que en els anys 2006 i 2007 el nombre d'homes registrats al REEH es redueix a gairebé la meitat (passa de 32.415-16.563) i el de dones descendeix de 332.328-252.581, perdent 79.747 afiliades, el que representa menys de la quarta part (24%), el que mostra una dissimilitud de gènere apreciable en aquesta activitat econòmica i les diferents possibilitats de sortida cap a

altres llocs de treball per a dones i homes.

Per últim, remarcar que al 2010, és produeix un descens important d'afiliats al Sistema de la Seguretat Social, tan en els homes i les dones. En aquest moment la crisi econòmica va arrasar pel que fa a tots els sectors laborals però en especial a la hostaleria, serveis, treball domèstic etc.

Font: google imatges¹³

¹³ Font de la imatge:

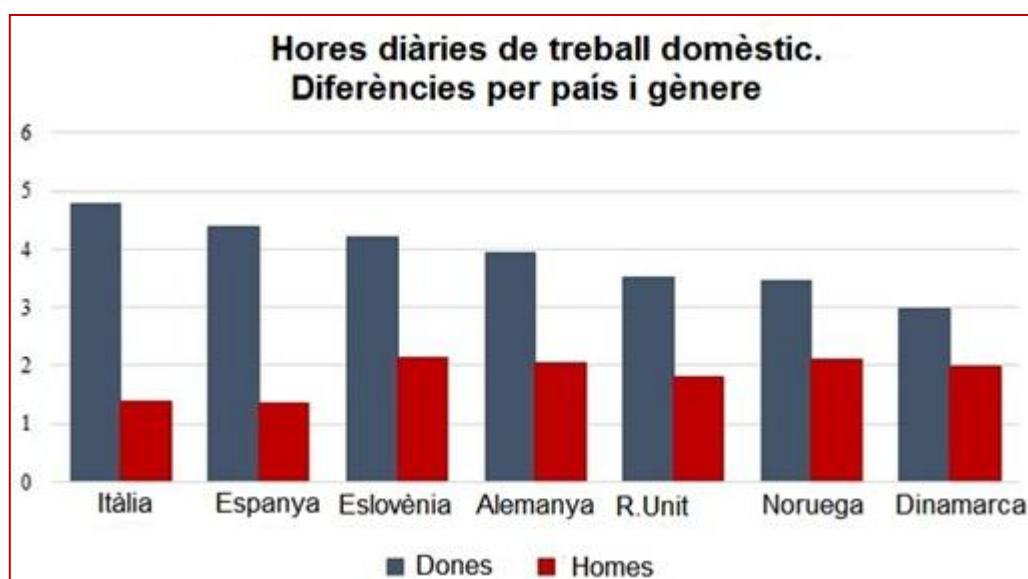
https://www.google.es/search?q=trabajo+domestico+en+el+mundo&espv=2&biw=1024&bih=499&site=webhp&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiK5oOoharKAhXDVh4KHekBDgAQ_AUIByGC#tbn=isch&q=trabajo+domestico&imgsrc=ktBUBhz5ou15wM%3A

7. La desigualtat de gènere en el repartiment del treball de cura i domèstic

Espanya té nivells de desigualtat de gènere en el treball domèstic molt superiors a la mitjana europea. La igualtat entre homes i dones en el treball domèstic és un indicador fonamental d'equitat de gènere. En dècades recents, les societats occidentals han sofert transformacions molt importants en les relacions de gènere. El discurs i lluites feministes de la segona onada¹⁴ (1960-1980) van contribuir sobre una major -si bé incompleta- equitat en els rols de gènere. En paral·lel, les dones s'han incorporat de forma molt notòria l'ocupació des de la dècada de 1980.

Ara bé, què es pot dir del que passa dins de les llars? El treball domèstic se sol definir com a treball (reproductiu) invisible. Però s'ha de visibilitzar per saber fins a quin punt hi ha igualtat de gènere a la societat.

Per això s'utilitzen les dades per tal d'investigar la participació en el treball domèstic, incloent les tasques domèstiques i la cura dels fills, de dones i homes al llarg de les 24 hores d'un dia regular. Aquestes enquestes són un bon termòmetre del nivell d'igualtat de gènere d'un país.

Elaboració: El diario

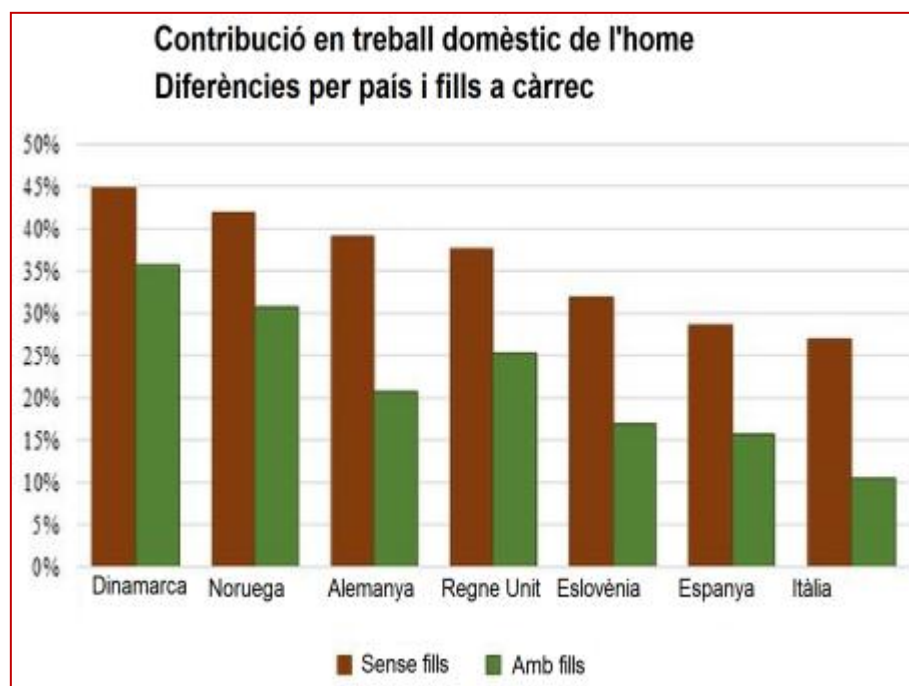
Dades del 'MTUS-HETUS' (2000-2005) per a individus amb edats entre 25 i 59 anys.

¹⁴ La segona onada de teoria feminista és el nom que reben les teories feministes de mitjans del segle XX per diferenciar-se dels postulats de la [primera onada de teoria feminista](#). El seu origen es troba als Estats Units, des d'on va estendre's al món occidental.

Aquest gràfic presenta les hores diàries que empren homes i dones en el treball domèstic en països amb diferents tradicions culturals i polítiques familiars. Podem observar que Itàlia i Espanya són els països amb major desigualtat de gènere en el treball domèstic. En ambdós països les dones fan servir entre 4 i 5 hores diàries a aquestes tasques, mentre que els homes fan servir poc més d'1 hora a aquestes activitats. Alemanya i Eslovènia se situen en una posició intermèdia, amb una participació dels homes en el treball domèstic molt superior a la d'Espanya i Itàlia (sobre les 2 hores).

Finalment, Regne Unit, Noruega i Dinamarca són, respectivament, els països amb major equitat domèstica, si bé la seva diferència amb Alemanya i Eslovènia rau en el seu menor volum de treball domèstic. Existeixen doncs clares diferències entre països en com homes i dones reparteixen el seu treball domèstic.

Una segona explicació clau seria la presència de menors a la llar. Les famílies espanyoles reben ajudes molt insuficients per a conciliar la vida laboral i familiar. Aquest fet repercuteix en la pèrdua d'ocupació de moltes dones després de tenir el primer fill. En canvi, en països com Dinamarca i Noruega hi ha una inversió pública universal forta per impedir que les dones deixin l'ocupació i fomentar que els homes s'impliquin en les obligacions familiars. Aquestes polítiques inclouen l'accés a baixes de paternitat / maternitat generoses o la provisió pública de centres d'atenció infantil de 0-2 anys. Cal doncs esperar que la maternitat jugui un paper crucial en la forta desigualtat domèstica de gènere a Espanya.

Elaboració: El diario

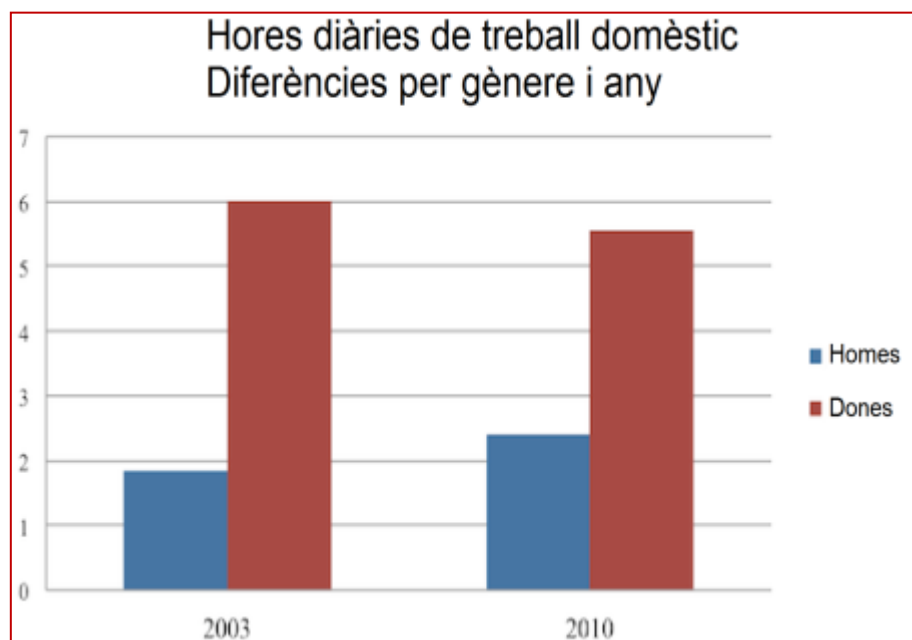
Dades del 'MTUs-HETUS' (2000-2005); Mostra basada en parelles / matrimonis amb edats entre 25 y 45 anys.

Espanya presenta nivells de desigualtat de gènere en el treball domèstic molt elevats, i molt superiors a la mitjana europea. Part d'aquest problema rau, com en tots els països, en la persistència de valors patriarcal en la vida quotidiana. Polítiques públiques que fomentin la participació laboral i la conciliació de la vida familiar i laboral han demostrat ser una eina clau per generar igualtat de gènere i, per què no dir-ho, reduir l'atur i la desigualtat social, com també fomentar el desenvolupament econòmic i social d'un país. Per generar una societat amb més igualtat de gènere cal més consciència ciutadana en aquest àmbit, però clarament també un canvi de signe en les polítiques familiars.

7.2 Gènere i treball domèstic: Tendeix Espanya a la igualtat?

La crisi financera global del 2008 ha tingut un impacte molt negatiu sobre l'ocupació. El 2005 la taxa d'atur a Espanya era del 9%, mentre que el 2010 se situava ja en el 20%. A més, l'atur masculí ha crescut a major velocitat que el femení. Aquest fet podria portar-nos a esperar que els homes estan convergint amb les dones en el treball domèstic, a causa d'una creixent similitud en el temps disponible.

1a pregunta: Com ha evolucionat a Espanya la desigualtat de gènere en el treball domèstic entre el període pre-2008 i el post-2008?

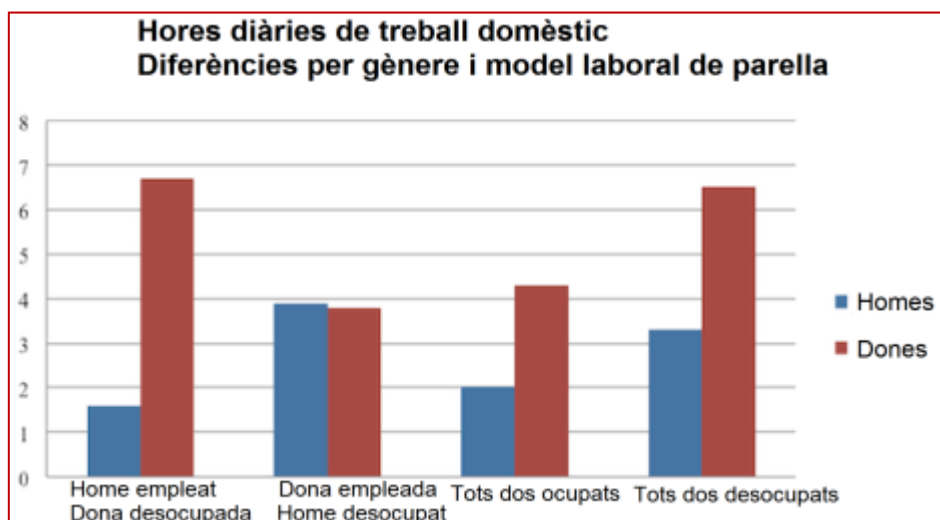
Elaboració: El diario

Mostra: Parelles heterosexuales amb fills de 0-18 anys. Enquesta espanyola d'ús del temps (2003; 2010).

El gràfic 1 mostra el temps que homes i dones dediquen al treball domèstic diari (incloent tasques domèstiques i cura dels fills) en dos anys: 2003 i 2010. Observem una alta desigualtat de gènere en

tots dos anys, si bé aquesta desigualtat ha disminuït lleugerament. El 2003, les dones dedicaven 6 hores al treball domèstic i els homes menys de 2. Al 2010 les dones disminuïen el seu temps a 5:30 hores (un 7%) i els homes ho augmentaven a 02:20 hores (un 32%) . Aquestes dades mostren un efectiu augment relatiu de la participació dels homes en el treball domèstic. No obstant això, revelen una claríssima persistència de la desigualtat de gènere.

2a pregunta : Participen homes i dones en el treball domèstic de forma similar en funció del perfil laboral de la parella?

Elaboració: El diario

El gràfic 2 mostra una gran desigualtat de gènere en el treball domèstic, en sintonia amb l'escenari asimètric (o patriarcal). En les parelles de perfil "Home empleat / Dona desocupada", com es podria esperar, hi ha una forta divisió de gènere: les dones dediquen moltíssim més temps al treball domèstic (6.30) que els homes (1.30). Ara bé, quan és l'home qui està a l'atur, i la dona no ("Dona empleada / Home desocupat"), tots dos dediquen casi el mateix temps al treball domèstic (4.00). En parelles de doble ingrés ("Tots dos ocupats") i en què tots dos estan a l'atur ("Tots dos desocupats") la contribució de l'home no supera el terç del volum de treball domèstic de la llar (33%).

Com a conclusió, la forta desigualtat de gènere que hi ha a Espanya només respon parcialment al perfil laboral de la parella.

7.3 Entre l'obligació i la satisfacció

Tenir cura és en el moment actual, el verb més necessari davant del neoliberalisme patriarcal i la globalització inequitable. I, però, les societats actuals, com moltes del passat, fragmenten la cura i l'assignen com a condició natural a partir de les organitzacions socials: de gènere, de classe, l'ètnia,

la nacional i la regional-local.

Així, són les dones les que tenen cura vitalment als altres (homes, famílies, fills i filles, parents, comunitats escolars, pacients, persones malaltes). Cuiden el seu desenvolupament, el seu progrés, el seu benestar i la seva vida.

Les transformacions del segle XX van reforçar per a milions de dones al món una fusió de gènere: cuidar als altres a la manera tradicional i, alhora, aconseguir el seu desenvolupament individual per formar part del món modern, a través de l'èxit i la competència. El resultat són milions de dones tradicionals-modernes alhora. Dones atrapades en una relació inequívoca entre cuidar i desenvolupar-se.

Els homes contemporanis no han canviat prou com per a modificar ni la seva relació amb les dones, ni el seu posicionament en els espais domèstics, laborals i institucionals. No consideren valuosos tenir cura perquè, d'acord amb el model predominant, vol dir descuidar: utilitzar el seu temps en la relació cos a cos, subjectivitat a subjectivitat amb els altres encara que cal afegir que hi ha algunes tendències minoritàries s'obren pas a aconseguir aquest igualtat.

8. Reconeixement institucional del treball domèstic

El servei domèstic és un sector que ha experimentat un ampli creixement en els últims 20 anys. L'organització Internacional del Treball calcula que almenys 53 milions de persones treballen en el servei domèstic a nivell mundial, de les quals el 83% són dones.

Cal remarcar que els treballadors de la llar són generalment dones, moltes vegades immigrants. Malgrat que es tracta d'una de les ocupacions més antigues i més importants per a milions de

dones en el món sencer, les tasques de la llar estan infravalorades i en molts països queden fora l'àmbit de cobertura de la legislació laboral.

Molt sovint, en molts països no es garanteix a aquests treballadors i treballadores un salari mínim ni protecció social alguna i els seus drets a formar i afiliar-se a sindicats i negociar col·lectivament són vulnerats.

Font imatge: google imatges¹⁵

¹⁵ Font de la imatge: http://donabalafiaassc.blogspot.com.es/2011_09_01_archive.html

Com a resultat d'això, molts dels treballadors i treballadores de la llar estan sobreexplotats, mal remunerats, i es donen innumbrables casos de maltractaments i abusos, especialment per als treballadors / es de la llar que viuen a casa del seu ocupador. I no obstant això, en la societat actual, el servei domèstic és vital perquè l'economia fora de les llars pugui funcionar. Els actuals nivells de creixement i de benestar no serien possibles sense la contribució dels treballadors i treballadores de la llar. En particular durant les dues últimes dècades, la demanda de servei domèstic ha anat augmentant a tot el món.

Segons L'Institut Nacional d'Estadística (INE) estima que a Espanya un 14,4% dels més de 17 milions de llars compten amb una treballadora regular que presta algun tipus de servei domèstic.

Això posa en evidència que són tasques imprescindibles perquè moltes persones puguin portar una vida digna, es tracta de funcions històricament invisibles. Són activitats assumides majoritàriament per dones, en l'esfera privada o domèstica, que gestionen la nostra vida quotidiana en un món globalitzat.

En el cas d'Espanya, en un principi el servei domèstic no es va incloure en la legislació laboral fins a la instauració de la Segona república el 1931, encara que la seva regulació va ser parcial.

Amb l'establiment del règim franquista, el 1939, de nou s'exclou al servei domèstic de la legislació laboral fins que, l'any 1944, s'inclou parcialment en les normes de previsió social. La inclusió de l'assegurança especial referent al servei domèstic en el model de seguretat social, l'any 1967, marca la consolidació de l'accés al subsidi familiar i de vellesa, així com a les assegurances d'accidents i de malaltia; tots ells atorgats als empleats de la llar en l'any 1944. No obstant això, el reconeixement definitiu d'aquests drets de previsió laboral se situa en l'any 1959, ja que en aquest any es va encarregar al Montepío Nacional del Servei domèstic la gestió de l'assegurança especial de servei domèstic, amb caràcter obligatori per ocupador.

Pel que fa el procés d'integració sociolaboral de les dones, van començar a recuperar posicions socials de poder; si bé, a causa de la concepció del paper que havia de jugar la dona en l'àmbit familiar, la inserció de les dones en el mercat de treball va significar per a elles assumir la discriminació laboral i no pocs problemes personals i familiars. Tot i així, moltes dones van demostrar amb el transcórrer del temps que la decisió sobre la seva incorporació al mercat de treball, això significava que, tenien l'obligació d'assumir la doble jornada laboral. Ara bé, com a conseqüència de la seva inserció i de les condicions del mercat, l'estabilitat de la família nuclear es va veure afectada i es va accentuar el descens de la taxa de natalitat; entre els anys 1980 i 1990, la taxa bruta de natalitat va baixar d'un percentatge del 15,2 al 10,3, per cada 1000 habitants i, en una evolució descendent més minorada, es va situar en un 9,85 per mil l'any 2000.

En el quadre següent es resumeixen els aspectes més importants que van donar lloc a la discriminació social de les dones o, en altres paraules, els que van impedir la igualtat d'oportunitats per a homes i dones.

8.1 Factors subjacents en la desigualtat entre homes i dones

- ❖ Manteniment de la desigualtat de papers, arrelada en la família tradicional.
- ❖ Infravaloració social del treball femení, tant a la llar com en el mercat.
- ❖ Consideració Social sobre el treball masculí.
- ❖ Concepció econòmica sobre el salari pagat als homes; ja que se suposava que, en el mateix, ja es considerava el treball necessari per a la conservació i cura de la mà d'obra productiva, realitzat a la llar per les dones.
 - ❖ Evolució cíclica de l'economia; les dones com a força de treball -en reserva en períodes de recessió i complementària en moments d'auge.
 - ❖ Infravaloració econòmica del treball femení dins el mercat de treball, a causa de la consideració del paper de les dones en la llar com una limitació en termes de productivitat, sobretot en relació a la maternitat.
 - ❖ Baixa productivitat del sistema econòmic.
 - ❖ Determinació del salari social, en l'inici del seu desenvolupament conceptual.
 - ❖ Normativa deficient de les institucions polítiques sobre la igualtat i la conciliació laboral i familiar.
 - ❖ Escassetat de serveis domèstics públics i privats.
 - ❖ Envel·liment de la població.

Font: elaboració pròpia

De qualsevol manera, el model de creixement econòmic basat en baixos costos i competència de preus a la baixa, així com en la flexibilització del mercat laboral i en l'expansió del consum, van convertir gairebé en una necessitat el fet que en algunes llars més d'una persona tingués un treball remunerat, a fi d'assolir un millor nivell de vida per a tots els membres de la família, segons una norma social actualitzada que tractava de generalitzar el desig d'adquirir un habitatge en propietat; el que, d'altra banda, s'afavoria mitjançant crèdits hipotecaris. En aquest sentit, tot i que la evolució econòmica afavoria la incorporació de gran nombre de dones al mercat laboral, l'autonomia personal com a objectiu principal de les dones començava també a sotmetre's a les necessitats de consum de la llar. D'altra banda, es va modificar l'esforç dedicat a la llar a les tasques familiars i cures domèstics no remunerats, descendint el nombre d'hores dedicades, que en alguns casos van poder ser compensades augmentant la demanda d'ajuda exterior per a realitzar tasques domèstiques.

No obstant això, altres fets van limitar també la participació en el mercat de treball i l'autonomia de les dones. Així, mentre es mantenia la valoració social cap a la feina domèstic, algunes teories econòmiques defensaven que el salari de les dones havia de tenir un sostre, amb l'objectiu que no abandonessin completament el treball de la llar. Aquestes valoracions, al costat del caràcter dels

contractes a temps parcials i les polítiques relatives a la concessió de permisos especials, reforçaven la desigualtat dels salaris per sexe, en general, afavorien la desigualtat de gènere.

D'altra banda, va influir l'envelliment de la població, ja que es va ampliar la necessitat de cures de les gent gran a les llars, en un context d'escassetat de serveis domèstics privats i públics. Però tot i les normatives que s'han anat implantant, cal dir que la majoria no compleixen els paràmetres mínims a nivell internacional.

Segons el representant de l'OIT assegura que la necessitat de reforçar els Drets dels empleats domèstics "no és menor", en tant que es tracta d'un sector creixent que ha passat en 20 anys de 33 milions a 53 milions de treballadors en tot el món, i que només a Espanya ocupa a unes 700.000 persones. Es precis posar en valor el treball

Font de la imatge: google imatges¹⁶

domèstic en si mateix, ja que "no només implica la neteja de les cases, sinó també la cura dels éssers més estimats". S'ha denunciat que aquest treball no està prou valorat en la societat, potser perquè l'exerceixen majoritàriament les dones i els immigrants", com reflexionen Nieto i Carolina Elías¹⁷.

L'OIT és un organisme especialitzat de Nacions Unides que té com a objectius la promoció de la justícia social i el reconeixement de les regles fonamentals del treball, la creació d'oportunitats d'ocupació i la millor de les condicions laborals en el món. Aquest organisme, fundat l'any 1919, compte amb una composició en la qual participen Governos, ocupadors i treballador. Les seves funcions essencials són: l'establiment i la supervisió de normes internacionals del treball que respectin principis laborals bàsics, la prestació d'assistència tècnica i la recerca i difusió informació.

Espanya Pertany a l'OIT de forma continua des de 1956 (forma part des de la seva fundació, tot i que va deixar de ser membre entre el 1941 i 1956), si bé va inaugurar les seves activitats el 1986 i no s'ha subscrit a tots els seus convenis. També estan pendents de ratificar altres convenis sobre el treball a temps parcial com la maternitat o els treballadors del sector pesquer.

El Conveni 189 es va signar el 2011 i ja ha estat ratificat per 17 països. La subscripció per Espanya posaria les bases per "aconseguir que la feina domèstica sigui un treball decent, valorat per la seva importància i en igualtat de drets que la resta", i, en conseqüència, un gran pas en la justícia social.

¹⁶ Font de la imatge: <http://derecholaboraluaeer.blogspot.com.es/2015/10/organizacion-internacional-del-trabajo.html>

¹⁷ Presidenta de l'Organització SEDOAC Servei Domèstic Actiu i membre de l'equip tècnic de la Xarxa de Dones Llatinoamericanes i del Carib a Espanya.

9. Tipus de contractes en el servei de la llar familiar

9.1 Nova regulació del servei de la llar a partir de l'1 de Gener de 2012¹⁸

Com a conseqüència de l'aprovació del Real Decret-Llei 29/2012, de 28 de desembre, de la millor de la gestió i protecció social en el Sistema Especial per a Empleats de la Llar i altres mesures de caràcter econòmic i social (BOE de 31 de Desembre)¹⁹ s'han introduït una sèrie de modificacions en la configuració jurídica del Sistema Especial per a Empleats de la Llar. Per una altra banda, la Llei 36/2014, de 26 de desembre, de Pressupostos Generals de l'Estat per a l'any 2015 (BOE del 30 de desembre del 2014), ha variat el tipus de cotització per contingències comunes i la seva distribució entre ocupador i empleat

9.1.1 Règim laboral

Es considera relació laboral especial del servei de la llar familiar la que concerten el titular, com a ocupador, i l'empleat que, dependentment i per compte d'aquell, presta serveis retribuïts en l'àmbit de la llar familiar.

Activitats incloses:

Tasques domèstiques.

Cura o atenció dels membres de la família.

Altres treballs com ara guarderia, jardineria, conducció de vehicles, quan formen part del conjunt de tasques domèstiques.

¹⁸ Informació extreta del Ministeri de treball i Seguretat Social, Servei de la llarg: http://www.empleo.gob.es/es/Guia/texto/guia_8/contenidos/guia_8_19_4.htm

¹⁹ Informació extreta de la pàgina oficial de la BOE: https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2011-17975

Activitats excloses:

Relacions concertades per persones jurídiques, de caràcter civil o mercantil.

Relacions concertades a través d'empreses de treball temporal.

Relacions de cuidadors professionals contractats per institucions públiques o per entitats privades.

Relacions de cuidadors no professionals en atenció a persones en situació de dependència en el seu domicili.

Relacions concertades entre familiars.

Treball a títol d'amistat, benevolència o bon veïnatge.

9.1.2 Contractació

Es realitzarà mitjançant una contractació directa o a través dels serveis públics d'ocupació o de les agències autoritzades.

Forma del contracte:

- ❖ De paraula o per escrit. En tot cas, en els contractes de durada determinada per un temps igual o superior a quatre setmanes serà per escrit.

Informació sobre els elements essencials del contracte

Quan la durada del contracte sigui superior a quatre setmanes el treballador ha de rebre informació sobre els elements essencials del contracte si els mateixos no figuren en el contracte formalitzat per escrit, que a més dels aspectes generals (identificació de les parts, salari, jornada, etc.) inclourà:

- ❖ Prestacions salarials en espècie, quan s'hagi convingut la seva existència.
- ❖ Durada i distribució dels temps de presència pactats, així com el sistema de retribució o compensació dels mateixos.
- ❖ El règim de pernoctes de l'empleat de llar al domicili familiar, si és el cas.

Durada del contracte

- ❖ El contracte podrà celebrar-se per temps indefinit o per una durada determinada en els casos legalment previstos.
- ❖ Es pot concertar per escrit un període de prova que no podrà excedir de dos mesos i durant el qual l'ocupador i l'empleat de llar estaran obligats a complir les seves respectives prestacions.

9.1.3 Models de contracte

Contracte de treball indefinit del servei domèstic²⁰

MINISTERIO
DE EMPLEO Y
SEGURIDAD SOCIAL

SERVICIO PÚBLICO
DE EMPLEO ESTATAL

CONTRATO DE TRABAJO INDEFINIDO DEL SERVICIO DE HOGAR FAMILIAR

CÓDIGO DE CONTRATO

DATOS DEL EMPLEADOR/A

TIEMPO COMPLETO

1 0 0

TIEMPO PARCIAL

2 0 0

D./DÑA.	NIF/NIE	EN CONCEPTO (1)
---------	---------	-----------------

DATOS DE LA CUENTA DE COTIZACIÓN

RÉGIMEN	COD. PROV.	NÚMERO	DIG. CONTR.
---------	------------	--------	-------------

DOMICILIO DE LA ACTIVIDAD

C/	MUNICIPIO	C.P.
----	-----------	------

DATOS DEL/DE LA TRABAJADOR/A

D./DÑA.	NIF/NIE (2)	FECHA DE NACIMIENTO
Nº AFILIACIÓN S.S.	NIVEL FORMATIVO	NACIONALIDAD
MUNICIPIO DEL DOMICILIO	PAÍS DOMICILIO	

Con la asistencia legal, en su caso, de D./Dña. _____
con NIF/NIE. _____, en calidad de (3) _____

²⁰ Font dels contractes: <http://www.empleo.gob.es/es/portada/serviciohogar/modelos/>

La distribución del tiempo de trabajo será de

TERCERA: SI NO , se acuerda la prestación de horas de presencia a disposición del empleador. Las horas de presencia seránhoras semanales, distribuidas de la siguiente manera.....El tiempo de presencia será objeto de retribución o compensación de la forma siguiente (5) :

- Compensación con períodos equivalentes de descanso retribuido.
- Retribución con un salario de cuantía no inferior al correspondiente a las horas ordinarias.
- De cualquiera de las anteriores maneras

CUARTA: La duración del presente contrato será INDEFINIDA, iniciándose la relación laboral en fecha y se establece un período de prueba de (6)

QUINTA: SI NO , se acuerda que el/la empleado/a de hogar pernocte en el domicilio del empleador.El régimen de las pernoctas será denoches a la semana. Durante el descanso semanal y el período de vacaciones el/la trabajador/a no está obligado a residir en el domicilio del empleador.

SEXTA: El/la trabajador/a percibirá una retribución total de euros brutos (7) que se distribuirán en los siguientes conceptos salariales (8)

SI NO ,se pactan retribuciones en especie (9). Las retribuciones en especie consistirán en :.....

SEPTIMA: La duración de las vacaciones anuales será de (10)

OCTAVA: Si la obligación de cotizar se ha iniciado a partir del 1 de enero de 2012, se aplicará una reducción del 20% a las cotizaciones devengadas. Esta reducción se ampliará con una bonificación hasta llegar al 45% en el caso de familias numerosas, si se cumplen los requisitos de la Ley 40/2003, de 18 de noviembre. (11)

NOVENA: En lo no previsto en este contrato, se estará a la legislación vigente que resulte de aplicación, y particularmente al Real Decreto 1620/2011, de 14 de noviembre, por el que se regula la relación laboral de carácter especial del servicio de hogar familiar y supletoriamente, en lo que resulte compatible, el Estatuto de los Trabajadores, aprobado por el R.D.Legislativo 1/1995, de 24 de marzo(BOE de 29 de marzo) excepto su artículo 33 que no se aplicará.

DÉCIMA: El contenido del presente contrato se presentará en la Tesorería General de la S. Social en el trámite de alta de el/la empleado/a de hogar en Seguridad Social a efectos de comunicación del contenido del contrato al Servicio Público de Empleo (12).

Contracte de treball de durada determinada del servei domèstic

SERVICIO PÚBLICO DE EMPLEO ESTATAL

CONTRATO DE TRABAJO DE DURACIÓN DETERMINADA DEL SERVICIO DEL HOGAR FAMILIAR

CÓDIGO DE CONTRATO		CÓDIGO DE CONTRATO	
☐ TIEMPO COMPLETO		☐ TIEMPO PARCIAL	
☐ Otra o servicio Determinado	4 0 1	☐ Otra o servicio Determinado	5 0 1
☐ Interinidad	4 1 0	☐ Interinidad	5 1 0

DATOS DEL EMPLEADOR/A

D/D/NA	NIF/NIE	EN CONCEPTO DE (1)
--------	---------	--------------------

DATOS DE LA CUENTA DE COTIZACIÓN

RÉGIMEN	COG. PROV.	NÚMERO	DIS. CONTR.

DOMICILIO DE LA ACTIVIDAD

CI	MUNICIPIO	C.POSTAL

DATOS DEL/DE LA TRABAJADOR/A

D./E./A.	NIF/NIE (2)	FECHA DE NACIMIENTO
Nº AFILIACIÓN S.S.	NIVEL FORMATIVO	NACIONALIDAD
MUNICIPIO DEL DOMICILIO	PAIS DOMICILIO	

con la asistencia legal, en su caso, de D./Dña. _____
 con N.I.F./N.I.E. _____, en calidad de (3) _____

DECLARAN

Que reúnen los requisitos exigidos para la celebración del presente contrato y, en consecuencia acuerdan formalizarlo con arreglo a las siguientes:

CLÁUSULAS

PRIMERA: Esta trabajador/a prestará sus servicios como (4) _____ en el domicilio de trabajo ubicado en (calle, nº localidad) _____

SEGUNDA: La jornada de trabajo será (6):

- A tiempo completo: la jornada de trabajo será de _____ horas semanales, prestadas de _____ a _____, con los descansos que establece la ley.
- A tiempo parcial: la jornada de trabajo ordinaria será de _____ horas _____ al día, _____ a la semana, _____ al mes, _____ al año, siendo esta inferior a la jornada máxima legal, que es de 40 horas semanales en cómputo anual. La distribución del trabajo será _____
- SI NO se acuerda la prestación de horas de presencia a disposición del empleador. Las horas de presencia serán _____ horas semanales, distribuidas de la siguiente manera: _____ El tiempo de presencia será objeto de retribución o compensación de la forma siguiente: (5)
- Compensación con períodos equivalentes de descanso retribuido.
 - Retribución con un salario de cuantía no inferior al correspondiente a las horas ordinarias.
 - De cualquiera de las anteriores maneras.
- SI NO se acuerda que esta empleador/a de hogar perronde en el domicilio del empleador(8). El régimen de pernoctas será de _____ noches a la semana. Durante el descanso semanal y el periodo de vacaciones esta trabajador/a no está obligado a residir en el domicilio del empleador.

TERCERA: La duración del presente contrato se extenderá desde _____, hasta _____. Se establece un periodo de prueba de (7) _____

CUARTA: El/la trabajador/a percibirá una retribución total de euros brutos (8) que se distribuyen en los siguientes conceptos salariales (9)

SI NO , se pactan retribuciones en especie (10). Las retribuciones en especie consistirán en.....

QUINTA: La duración de las vacaciones anuales será de (11)

SEXTA: El contrato de duración determinada se celebra para:

La realización de la obra o servicio (12), no pudiendo superar 3 años .

Sustituir al/a la trabajador/a (13), con derecho a reserva del puesto de trabajo.

SEPTIMA: Si la obligación de cotizar se ha iniciado a partir del 1 de enero de 2012, se aplicará una reducción del 20% de las cotizaciones devengadas . Esta reducción se ampliará con una bonificación hasta llegar al 45% en el caso de familias numerosas, si se cumplen los requisitos de la Ley 40/2003, de 18 de noviembre (14).

OCTAVA: A la finalización del contrato de obra o servicio , el/la trabajador/a tendrá derecho a recibir una indemnización de cuantía equivalente a la parte proporcional de la cantidad que resultaría de abonar 9 días de salario por cada año de servicio, o la establecida en su caso, en la normativa específica que sea de aplicación.

NOVENA: En lo no previsto en este contrato, se estará a la legislación vigente que resulte de aplicación, y particularmente al Real Decreto 1620/2011, de 14 de noviembre , por el que se regula la relación laboral de carácter especial del servicio de hogar familiar y supletoriamente , en lo que resulte compatible, el Estatuto de los Trabajadores, aprobado por el R.D.Legislativo 1/1995, de 24 de marzo (BOE de 29 de marzo), excepto su artículo.33 que no se aplicará.

DÉCIMA: El contenido del presente contrato se comunicará en la Tesorería de la S.Social en el trámite de alta de el/la empleado/a de hogar en Seguridad Social a efectos de comunicación del contenido del contrato al Servicio Público de Empleo (15).

CLÁUSULAS ADICIONALES

[Blank area for additional clauses]

Y para que conste, se extiende este contrato por triplicado ejemplar en el lugar y fecha a continuación indicados, firmando las partes interesadas.

En a de de 20

El/la trabajador/a

El/la representante de la Empresa

El/la representante legal del/de la menor, si procede

9.1.4 Retribucions

- ❖ Es garanteix, com a mínim, el pagament en metàl·lic del salari mínim Interprofessional en còmput anual, per sota de la quantia no serà possible realitzar cap descompte per salari en espècie per manutenció o allotjament. Quan hi hagi salari en espècie aquest no podrà superar el 30% de les percepcions salarials.
- ❖ Aquest salari s'entén referit a la jornada de treball completa, percebent-se a prorrata si es realitza una jornada inferior.
- ❖ El treballador o treballadora té dret a dues pagues extraordinàries a l'any.
- ❖ Els treballadors que treballen per hores, en règim extern, perceben una retribució global per les hores efectivament treballades, més les parts proporcionals del descans setmanal, vacances i pagues extraordinàries).
- ❖ La documentació del salari s'ha de realitzar mitjançant el lliurament al treballador d'un rebut de salaris en els termes acordats per les parts.

9.1.5 Jornada, vacances i permisos

- ❖ La jornada màxima setmanal serà de quaranta hores de treball efectiu.
- ❖ Els temps de presència tindran la durada i seran objecte de retribució o compensació en els termes que les parts acordin, no podent excedir de 20 hores setmanals de mitjana en un període d'un mes.
- ❖ Entre el final d'una jornada i l'inici de la següent hi ha d'haver un descans mínim de dotze hores.
- ❖ L'empleat intern disposarà almenys de dues hores diàries per als àpats principals. Aquest temps no computa com a temps de treball, sinó de descans.
- ❖ El descans setmanal serà de trenta-sis hores consecutives que comprendran.
- ❖ El període de vacances anuals serà de trenta dies naturals que podran fraccionar-se en dos o més períodes, si bé almenys un d'ells serà com a mínim de quinze dies consecutius. Durant el període o períodes de vacances, l'empleat de la llar no estarà obligat a residir al domicili familiar o al lloc al qual es desplaça la família o algun dels seus membres.
- ❖ El treballador tindrà dret al gaudi de les festes i permisos previstos per a la resta dels treballadors.

9.1.6 Extinció del contracte

La relació laboral pot extingir-se per:

- ❖ Acomiadament disciplinari, mitjançant una notificació escrita, per les causes previstes en l'Estatut dels Treballadors.
- ❖ Desistiment de l'ocupador, que haurà de ser comunicat per escrit a l'empleat de la llar.
- ❖ Simultàniament, ha de posar a disposició del treballador una indemnització en metàl·lic.
- ❖ L'ocupador pot substituir el preavis per una indemnització equivalent als salaris del període esmentat.

9.1.7 Seguretat Social dels Treballadors de la llar

Afiliació, alta i baixa en la seguretat Social:

Qui té l'obligació de donar d'alta i cotitzar?

Correspon sempre a l'ocupador; en cas que el treballador presti serveis en diverses llars correspon a cada un dels diferents ocupadors.

No obstant això, a partir de l'1 d'abril del 2013, els treballadors que prestin els seus serveis durant menys de 60 hores mensuals per ocupador hauran de formular directament la seva afiliació, altes, baixes i variacions de dades quan així ho acordin amb tals ocupadors. En tot cas, les sol·licituds d'alta, baixa i variacions de dades presentades pels empleats de la llar hauran d'anar signades pels seus ocupadors.

Se sol·licita a les administracions de la Tresoreria General de la Seguretat Social.

Termini de presentació:

- ❖ La sol·licitud d'alta ha de formular-se amb antelació al començament de l'activitat laboral.
- ❖ La sol·licitud de baixa i variacions de dades es presentaran dins el termini dels 6 dies naturals següents al del cessament en el treball o d'aquell en què la variació es produeixi.

Cotitzacions a la Seguretat Social

Quant cal cotitzar?

L'any 2015, les bases de cotització per contingències comunes i professionals es determinaran d'acord amb la següent escala, en funció de la retribució percebuda pels empleats de llar:

Tram	Retribució mensual incrementada amb la proporció de pagues extraordinàries euros / mes	Base de Cotització
1º	Fins a 172,91	148,6
2º	Des de 172,92 fins a 270,10	245,84
3º	Des de 270,11 fins a 367,40	343,1
4º	Des de 367,41 fins a 464,70	440,36
5º	Des de 464,71 fins a 561,90	537,63
6º	Des de 561,91 fins a 658,40	634,89
7º	Des de 658,41 fins a 756,60	756,6
8º	Des de 756,61	794,6

El tipus de cotització per contingències comunes a l'any 2015 serà del 24,70%, sent el 20,60% a càrrec de l'ocupador i el 4,10% a càrrec de l'empleat. Per a la cotització per contingències professionals s'aplicarà el 1,10%; a càrrec exclusiu de l'ocupador.

Des de l'1 de abril del 2013, l'empleat de la llar que presti els seus serveis durant menys de 60 hores mensuals per ocupador, i que hagi acordat amb aquest últim l'assumpció de les obligacions en matèria d'enquadrament en el sistema especial per a Empleats de la Llar haurà, per tant, d'ingressar l'aportació pròpia i la corresponent a l'ocupador (o, en el seu cas, ocupadors) amb el qual mantingui tal acord, per contingències comuns i professionals.

9.1.8 Incentius

Durant l'any 2015 serà aplicable una reducció del 20% en l'aportació empresarial a la cotització de la Seguretat Social per contingències comuns en aquest sistema especial. Seran beneficiaris d'aquesta reducció els ocupadors que hagin contractat, sota qualsevol modalitat contractual, i donat d'alta al Règim General a un empleat de llar a partir de l'1 de gener de 2012, sempre que l'empleat no hagi figurat en alta en el Règim Especial d'Empleats de la Llar a temps complet, per al

mateix ocupador, dins el període comprès entre el 2 d'agost i el 31 de desembre del 2011.

La reducció del 20% s'ampliarà amb una bonificació fins a arribar al 45% per a famílies nombroses sempre que els empleats de llar prestin serveis que consisteixin exclusivament en la cura o atenció dels membres d'aquesta família nombrosa o dels qui convisquin en el domicili de la mateixa.

Quan la família nombrosa sigui de categoria especial només es reconeixerà aquesta bonificació a un sol cuidador per unitat familiar.

En el cas dels treballadors que prestin els seus serveis menys de 60 hores mensuals per ocupador quedaran exclosos dels beneficis d'aquests incentius.

9.1.9 Acció protectora

Els treballadors inclosos en el Sistema Especial per a Empleats de la Llar tindran dret a les prestacions de la Seguretat Social en els termes i condicions establerts en el règim general de la Seguretat Social, amb les següents peculiaritats:

- ❖ El subsidi per incapacitat temporal, en cas de malaltia comuna o accident no laboral.
- ❖ En cas d'incapacitat temporal derivada d'accident de treball o malaltia professional, el subsidi serà el 75% de la base reguladora i es cobrarà des del dia següent al de la baixa.
- ❖ El pagament del subsidi per incapacitat temporal s'efectua directament per l'Entitat a la qual correspongui la seva gestió, no procedint el pagament delegat del mateix.
- ❖ No té dret a la prestació per atur.

9.1.10 Normativa bàsica d'aplicació

Llei 27/2011, d'1 d'agost, sobre actualització, adequació i modernització del sistema de Seguretat Social (disposició addicional 39 i disposició transitòria única). (B.O.E. de 2 d'agost de 2011).

Reial Decret 1620/2011, de 14 de novembre, pel qual es regula la relació laboral de caràcter especial del servei de la llar familiar. (B.O.E. de 17 novembre 2011).

Reial decret llei 29/2012, de 28 de desembre, de millora de gestió i protecció social en el Sistema Especial per a Empleats de Llar i altres mesures de caràcter econòmic i social. (B.O.E. de 31 de desembre de 2012).

Llei 36/2014, de 26 de desembre, de Pressupostos Generals de l'Estat per a l'any 2015. (BOE de 30 de desembre de 2014).

Reial Decret 1106/2014, de 26 de desembre, pel qual es fixa el salari mínim interprofessional per al 2015. (BOE de 27 de desembre de 2014).

10. Panorama sociològic de la situació laboral domèstica a Catalunya

El treball assalariat, tal com ja he comentat, ha estat el nucli central de la majoria de certeses acumulades sobre la relació entre les dones i el treball. Aquesta és una realitat que, sense dubte, ha estat possible per l'interès sobre el treball que es va manifestar després de l'esmentada ruptura conceptual, d'ara fa gairebé 30 anys, i que posteriorment ha estat una des de la perspectiva de gènere. Però, molt probablement, el gran nombre de certeses sobre aquesta visió del treball ha estat el fruit, alhora, de la dinàmica dels canvis que hi ha hagut a la realitat del treball femení durant aquest mateix període. Fins fa poc més de 30 anys, a Catalunya, les estadístiques oficials mostraven una presència femenina en el mercat de treball escassa. Aquesta presència quedava limitada a les dones joves, a les adultes solteres o a les dones que, per algun motiu, eren les responsables de mantenir econòmicament la llar. El més habitual era que les dones casades es consideressin mestresses de casa, independentment que poguessin contribuir a l'economia domèstica amb una activitat laboral sovint no declarada. Les dades diuen que, l'any 1976, gairebé una de cada tres catalanes constava com a activa, tal com es pot constatar a la taula següent.

Població de 16 anys i més en relació amb l'activitat laboral. Catalunya. 1976-2005 (En %)

Relació amb l'activitat	1976		1985		1995		2005	
	D	H	D	H	D	H	D	H
Actius/ves	30,2	82,2	32,1	72,5	42,0	67,4	51,3	71,6
Ocupats/des	29,4	79,1	23,3	58,1	30,8	57,2	46,9	67,4
Aturats/des	0,8	3,1	8,8	14,4	11,1	10,3	4,4	4,3
Inactius/ves	69,8	17,8	67,9	27,5	58,0	32,6	48,7	28,4
Total població	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Dades de l'IDESCAT²¹

Dit d'una altra manera, en aquell moment, menys d'un terç de les catalanes tenia una feina remunerada, bé com a assalariada, bé com a autònoma o com a empresària. Si ho comparem amb el 2005, el salt quantitatiu és remarcable, perquè la meitat de les catalanes tenen disponibilitat laboral. Aquest és un salt suficient com perquè aquestes xifres, i d'altres de semblants en el context europeu, hagin alimentat el mite de la incorporació en massa de les dones al mercat de treball durant les tres darreres dècades del segle passat.

Cal dir, però, que les estadístiques oficials permeten veure prou bé una part de tot aquest canvi en l'activitat laboral femenina, però no mesuren prou finament altres aspectes igualment importants.

²¹ Gràfics enviats per l'Institut Català de la Dona.

En concret, reflecteixen prou bé la quantitat de persones disponibles en el mercat de treball, però no les trajectòries laborals. I, de la mateixa manera, cal precisar que mesuren prou bé el mercat laboral formal, però són poc sensibles a l'ocupació oculta o submergida (com ja s'ha dit anteriorment) és una ocupació típica del mercat laboral català, particularment en determinats sectors industrials o de serveis, que tradicionalment té una important presència de mà d'obra femenina). Aquestes són dues qüestions molt importants que cal tenir presents, perquè el seu oblit contribueix a accentuar la visió tòpica d'un canvi radical en el comportament laboral femení; i, alhora, aclareix l'existència de continuïtat en les trajectòries laborals de les dones a Catalunya. És important parlar sobre la sortida del mercat de treball formal d'un sector de dones joves poc qualificades, un cop són mares.

Avui, a Catalunya, gairebé la meitat de les que podrien tenir aquesta presència mantenen una inactivitat lligada a la dedicació exclusiva a la llar, reconeguda només estadísticament, que, tot i ser minoritària actualment, encara continua representant una posició social reconeguda per algunes dones.

Es parla d'una norma masculina caracteritzada per la presència continuada i la dedicació exclusiva al mercat de treball durant tota la vida adulta.

La disponibilitat, segons la divisió sexual del treball vigent, quedava i queda garantida per les dones, gràcies al seu treball domèstic i de cura de la llar i de la família. Aquesta és la raó que explica que, en el conjunt de la UE, tot i les variacions, la participació femenina en el mercat laboral formal ha mantingut unes característiques més o menys comunes. És a dir, una presència quantitativament poc nombrosa sempre vinculada a tasques poc qualificades i poc diversificades entre els diferents sectors de producció. També és important recordar que, en el cas de les dones adultes, el treball remunerat és habitualment un treball secundari en el seu projecte de vida, a diferència del que succeeix en el cas dels homes. Precisament aquest és l'escenari que ha canviat al mercat de treball, en aquestes tres últimes dècades a Europa, per bé que no sempre en favor de les dones.

També cal afegir que aquest canvi, expressat estadísticament en un increment sostingut de les taxes d'activitat femenina, s'ha considerat com a signe de modernització de les societats desenvolupades. En aquest context, la presència femenina en l'activitat laboral representa la culminació d'un procés en el qual el lligam formal i explícit amb l'activitat porta les dones cap a la seva autonomia i independència personals. L'accés directe als deures i els drets de ciutadania, fins aleshores, només l'obtenien a través de la seva relació amb un cap de família masculí, que era l'únic que, a la societat moderna, era considerat ciutadà de ple dret, pel seu vincle privilegiat i exclusiu amb el treball entès únicament com a ocupació.

Font : google imatge²²

²² Font de la imatge: <http://www.cnnexpansion.com/expansion/2011/06/28/el-trabajo-domestico-impulsa-al-pib>

Diferents factors han fet possible aquest canvi d'escenari. La major visibilitat femenina en el mercat de treball ha estat propiciada per: l'accés de les dones a nivells de formació cada vegada més elevats i més similars als masculins; la demanda creixent de mà d'obra en activitats derivades del desenvolupament de l'estat del benestar i els canvis lligats a la sexualitat i la millora de la qualitat de vida. Cal destacar aquests últims canvis, perquè han contribuït a reduir el temps necessari per garantir la reproducció biològica en el cicle de vida de les dones. Com a element específic, a Catalunya i a Espanya, s'ha d'assenyalar com ja s'ha dit anteriorment, que la fi del franquisme ha permès la progressiva legitimació de la presència femenina en el món públic, sobretot a l'ocupació.

Aquesta presència ha obert la possibilitat d'una participació femenina en el mercat de treball no lligada exclusivament a una situació d'estricta necessitat de subsistència econòmica. Avui és socialment ben vista l'activitat professional de les dones com a advocades, metgesses o científiques. Aquesta situació ha contribuït al desenvolupament d'unes classes mitjanes femenines que són fruit més de l'activitat professional mateixa que no pas de l'origen familiar.

Tot i així, cal dir que aquest canvi en l'activitat femenina sovint s'entén com si fos un trajecte natural, si més no tan natural com se suposa que és la responsabilitat domèstica de les dones. Les certeses desmenteixen, un cop més, aquest mite, tot recordant la cara menys amable d'aquest procés de canvi, com és que l'accés i la permanència de les dones al mercat de treball no són qüestions evidents i consolidades, si més no en igualtat de condicions als homes. Cal precisar que aquesta desigualtat es dona al conjunt d'Europa i molt especialment a Catalunya i Espanya. En aquest punt, se sap que, per a la majoria de dones, la voluntat de ser presents en el mercat de treball s'ha traduït en trajectòries i situacions laborals inestables, molts cops combinades amb períodes d'atur i inactivitat. Cal reconèixer, però, que, cada cop per a més dones, aquesta ha estat i és una aposta que ha triomfat, tot i que també es pot comprovar que aquesta aposta va acompanyada d'una polarització del mercat laboral femení mateix que, a hores d'ara, és un dels trets que també cal destacar en aquest nou escenari social.

11. Compte satèl·lit de la producció domèstica de les llars de Catalunya

El compte satèl·lit de producció domèstica és una activitat estadística realitzada conjuntament per l'Institut Català de les Dones i l'Institut d'Estadística de Catalunya, mitjançant un encàrrec a un equip d'investigació de la Universitat de Barcelona. Aquest compte ofereix, en primer lloc, una imatge més completa i àmplia de la realitat econòmica, ja que entén les llars no només com a consumidores, sinó també com a productores; en segon lloc, quantifica en temps i valora monetàriament el treball no remunerat i la producció que porten a terme les llars de Catalunya.

11.1 El PIB català augmentaria un 40% si es comptabilitzés el treball domèstic

El valor monetari de l'activitat econòmica vinculada a les llars de Catalunya és de 73.850 milions d'euros, amb dades del 2001²³, segons l'estudi que han presentat el conseller d'Economia i Finances, Antoni Castells, la consellera d'Acció Social i Ciutadania, Carme Capdevila, la presidenta de l'Institut Català de les Dones, Marta Selva i la Directora de l'Institut d'Estadística de Catalunya, Anna Ventura.

Font de la imatge: elaboració pròpia²⁴

L'informe Compte satèl·lit de la producció domèstica de les llars de Catalunya 2001 s'ha pogut realitzar a partir de les Taules InputOutput de Catalunya i analitza, per primera vegada, una realitat que fins ara era invisible a les estadístiques oficials com és el valor econòmic de l'activitat relacionada a les tasques domèstiques i familiars. El component principal de la producció domèstica és el treball, així cada any calen 7 milions d'hores de feina per atendre les necessitats de les famílies catalanes, amb un valor econòmic global de 54.242 milions d'euros. Les despeses en

²³ Informació extreta de la Generalitat de Catalunya:

http://www.gadeso.org/sesiones/gadeso/web/14_paginas_opinion/sp_10000253.pdf

²⁴ https://www.google.es/search?biw=1024&bih=499&noj=1&tbm=isch&sa=1&q=aumenta+el+pib+trabajo+domestico&oq=aumenta+el+pib+trabajo+domestico&gs_l=img.3...7920.19917.0.20128.46.34.3.2.3.0.295.3900.3j17j5.25.0....0...1c.1.64.img..16.17.2203.l8Rk-ABaiVA#imgsrc=5UVA1wdE4tZBAM%3A

consum intermedi (compra de béns i serveis necessaris per desenvolupar les tasques domèstiques) sumen 19.377 milions d'euros, mentre que el consum en capital fix (la depreciació per l'ús dels estris i maquinària que ajuden en la realització de les tasques familiars) es valora en 230 milions d'euros.

Ara, gràcies a aquest estudi, es pot afirmar que, si es tradueix el seu valor econòmic, el PIB de Catalunya passaria dels 135.708,5 milions d'euros als 190.181,5, i això significa un increment del 40%. Aquest percentatge coincideix amb els resultats d'estudis similars realitzats en altres països, com els Estats Units, Finlàndia, Suïssa o Noruega .

Segons les dades de l'estadística, la població catalana va dedicar més de 7 milions d'hores a les tasques domèstiques, l'any 2001. Un 72% d'aquestes hores les realitzen les dones, amb més de 5 milions d'hores treballades cada any. Organitzar i elaborar els àpats és la tasca que té un major pes específic en el valor afegit brut de la producció domèstica, amb 22.062 milions d'euros (40,5% del total). La segueixen les activitats destinades a atendre i cuidar altres persones (amb un 27,5% del total) i les feines que tenen a veure amb la neteja, la reparació i el manteniment de l'habitatge (amb un 23,8% del total). Així, el treball familiar domèstic a Catalunya representa el 112,3% del temps de treball de mercat, la qual cosa indica una dedicació més gran al treball no remunerat que al treball remunerat. En termes absoluts significa que la població dedica 21 minuts més de mitjana, diàriament, al treball familiar domèstic que al treball de mercat. De l'estudi també se'n desprèn que les dones dediquen al treball, tant domèstic com de mercat, una hora diària més que els homes. La valoració econòmica d'aquest treball no remunerat és bàsica per modificar la percepció social de la seva importància i assolir l'equitat en el seu repartiment.

12. Impacte de la crisi en el mercat de treball a Catalunya

12.1 Les xifres de la situació laboral femenina a Catalunya

Les dues darreres dècades mostren un fort creixement de l'activitat laboral femenina a Catalunya i Espanya, segons recullen les xifres. Dit d'altra manera, l'anomenada incorporació de les dones al mercat de treball és un dels trets més característics d'aquest mercat. La taula 1 reflecteix prou bé aquest augment de participació femenina.

Taxa d'activitat laboral segons gènere (en %)

	Catalunya		Espanya	
	Dones	Homes	Dones	Homes
1986	32,2	69,8	28,5	68,6
1998	41,8	65,1	37,6	63,0
2008	49,7	70,0	44,1	67,4

Font: EPA any 2008

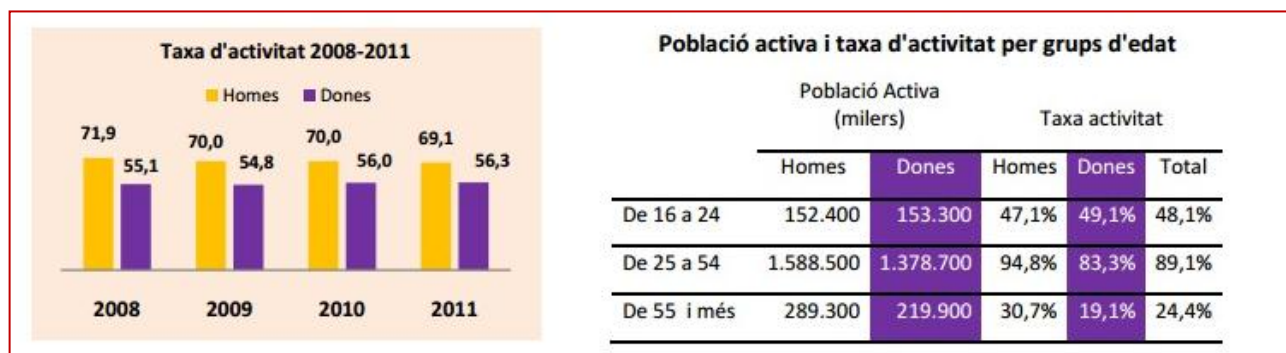
Segons es pot observar fàcilment, la taxa d'activitat de les dones ha crescut més de 17 punts a Catalunya i més de 15, a Espanya, des del 1986 fins ara. En canvi la taxa masculina a penes ha variat. Tot i així cal especificar que aquesta major visibilitat femenina continua sense tenir en compte l'àmbit de l'ocupació informal o economia submergida. Una ocupació majoritàriament femenina que, a Catalunya, té una llarga tradició. O si es té present, també, el volum d'ocupació al servei domèstic, que com s'ha dit anteriorment, encara és un dels grups on més dones treballen, tan formalment com informalment.

13. Treball domèstic formal i informal a Catalunya i el seu impacte amb la crisi

Les estadístiques no han permès una visibilitat de forma suficient la pèrdua d'ocupació al sectors de la cura, donada l'extensió de l'economia submergida en aquests sectors. Els estudis qualitius duts a terme per Laura Sales Gutiérrez i Mar Camarasa i Casals l'any 2009, han mostrat els efectes de la pèrdua d'ocupació en cadena en aquests sectors, unes característiques molt evidents en el cas del servei domèstic on la pèrdua de feina de les persones ocupadores repercuteix en la pèrdua total o parcial de la feina domèstica o bé el deteriorament de les condicions laborals. El deteriorament de les condicions de vida de les dones és una altra conseqüència de la crisi, amb impactes sobre les condicions de l'habitatge i el deteriorament de la salut.

La crisi econòmica ha repercutit també en l'àmbit familiar, a través de la posada en marxa d'estratègies de reducció de despeses que a la pràctica han suposat un augment del volum de treball domèstic i familiar assumit per les dones. D'altra banda, la pèrdua d'ocupació masculina no apunta a una redistribució significativa del treball reproductiu a la llar entre homes i dones. En alguns casos, es detecta una redistribució de les tasques reproductives entre dones i homes, però encara està per veure si es tracta d'un canvi temporal o permanent. En general, les responsabilitats de gestió i execució de les tasques de cura han continuat recaient en mans de les dones, que a més han assumit el lideratge en el procés adaptatiu de l'economia domèstica al nou context de crisi.

L'evolució de la taxa d'activitat de les dones entre el 2008 i el 2011 mostra que la taxa d'activitat femenina sempre ha estat per sota de la masculina. Comparant les taxes d'activitat de dones i homes, s'observa que la taxa femenina ha pujat en més d'1 punt d'activitat (55,10 el 2008 enfront d'un 56,26 el 2011) i la dels homes, en canvi, ha baixat 2,8 punts. No obstant això, la taxa masculina continua 13 punts per sobre de la de les dones.

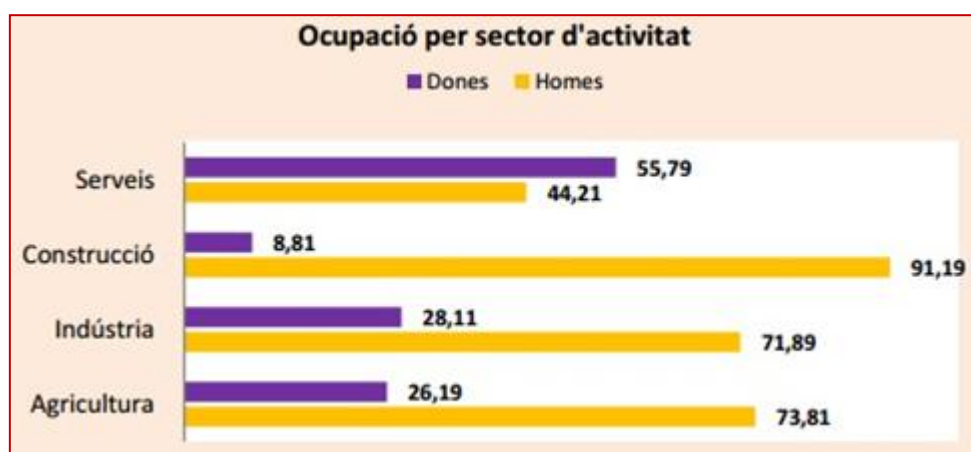

Font: dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA). 4t trimestre 2011. Dades de Catalunya

Respecte als diferents trams d'edat, s'observa que en el tram de 16 a 24 anys les dones tenen una taxa d'activitat 2 punts superior a la dels homes, en els altres trams estan per sota.

13.1 Els sectors i les branques d'activitat

S'observa una clara segregació per sexe. Els homes se situen en activitats industrials o tècniques, de manera que es respecten els percentatges habituals del 70% masculí respecte al 30% femení, excepte en la construcció, en què la diferència és de 90% per als homes i 10% per a les dones. D'altra banda, les dones treballen primordialment en el sector de serveis, associat al treball domèstic i de cura de persones, en què el percentatge supera el 50%.

Font: dades de l'EPA 4t trimestre 2011. Dades de Catalunya

13.2 Afiliació dels treballadors al Sistema de la Seguretat Social a Catalunya Règim Especial d'Empleats de la Llar

Durant el 2012 es va produir la integració de l'antic règim especial de treballadores de la llar en el règim general de la Seguretat Social mitjançant la creació d'un sistema especial. Aquest canvi, que entrava en vigor al gener de 2012, comportava canvis substancials en la configuració jurídica del treball domèstic, el més important dels quals segurament era la obligació del titular de la llar o ocupador de tramitar l'alta i fer-se càrrec de les cotitzacions de la seva treballadora, independentment del nombre d'hores de treball contractades. Aquest canvi provocava la desaparició de la figura de la treballadora domèstica discontinua, que era aquella que prestava serveis de forma parcial o discontinua a un o més titulars de la llar i que assumia directament les obligacions en matèria de afiliació i cotització a la Seguretat Social.

Segons les dades facilitades per la pròpia Seguretat Social, tot i que la afiliació de treballadores s'havia incrementat en un 28% en el període gener-juliol de 2012 respecte l'any 2011, la recaptació en aquest mateix període es va reduir en un 3,5% i les bases de cotització mitjanes de les treballadores van experimentar també una reducció del 30%, segurament com a conseqüència de la rebaixa en el sou que rebien, donat que en molts casos els titulars de la llar han renegociat les condicions pactades per mirar de compartir o minvar el cost derivat de la cotització a la Seguretat Social al seu càrrec, amb les conseqüències que aquest fet comporta sobre possibles prestacions de Seguretat Social per a les treballadores.

Així doncs, si l'objectiu de la reforma del treball domèstic, segons els seus impulsors, era incrementar la protecció social d'aquest col·lectiu de treballadores alhora que facilitar la regularització de l'elevat volum de treball no declarat, els resultats obtinguts no han estat els desitjables. És important tenir present, des del punt de vista de la protecció social, que més del 90% de les persones en alta al sector són dones (i d'aquestes la majoria són immigrades); que segons dades de la OIT, a l'any 2010 hi havia al voltant de 750.000 treballadores al sector, de les quals només un 60% aproximadament estaven prestant serveis de forma declarada i sota la protecció del sistema de Seguretat Social i que a dia d'avui les que compten amb un contracte de treball i la corresponent alta i cotització a Seguretat Social segueixen sense poder cotitzar per la contingència d'atur, per exemple, quedant sense dret a prestació contributiva en cas de perdre la feina

14. Les dones immigrades

14.1 L'escenari global de les migracions internacionals femenines

Un tret distintiu dels nous models migratoris arreu del món i que ha començat a tenir lloc a Catalunya sobretot des de la dècada dels noranta, és l'augment de la immigració femenina de caràcter econòmic. Les dades mostren que hi ha una gran diversificació de les experiències migratòries femenines i que moltes d'aquestes dones arriben a Catalunya com a pioneres del procés migratori. Però, per què vénen a Catalunya milers de treballadores immigrades d'origen llatinoamericà, asiàtic, africà o procedents dels països de l'Europa de l'est, mentre que, sovint, les seves filles i fills i les seves famílies romanen al país d'origen?

Sense dubte, es troben les causes de les migracions internacionals en les estratègies de supervivència que hi ha darrere dels grups familiars que, des dels països més pobres, decideixen que tots o una part dels seus membres emigrin cap als països més rics per millorar les seves oportunitats.

Efectivament, la demanda de força de treball immigrada a les economies industrials difereix pel que fa al gènere, degut al reclutament massiu de dones immigrades perquè s'ocupin en les activitats vinculades a la reproducció social (principalment el servei domèstic, però no es pot oblidar el treball sexual). Es tracta de tasques que sempre han estat considerades pròpies de dones; però que, per primera vegada, han passat a formar part del mercat global.

Però cal emmarcar la demanda actual de treballadores domèstiques d'origen estranger en un context diferent. Les principals demandants ara són dones de classe mitjana que han accedit de manera qualificada al mercat laboral i que opten pel servei domèstic, no tant per una qüestió ideològica (senyal d'estatus), sinó per poder fer front a necessitats obligatòries (atenció d'una persona gran dependent, llars monoparentals, manca de temps de les dones per seguir planificant i executant en solitari el treball domèstic i familiar, etc.). Per tant, tal com veurem a continuació, el que sí que és innovador i sense precedents és la magnitud que ha adquirit aquest fenomen.

14.2 Les causes del creixement de la demanda de treballadores domèstiques en el context de Catalunya

El fet que les dones immigrades arribin a la nostra societat per fer els treballs de dones més devaluats, rebutjats per les dones autòctones amb recursos educatius i millors oportunitats laborals, exigeix revisar una sèrie de canvis demogràfics, culturals, socials i econòmics que han

tingut lloc els darrers anys (sobretot durant la dècada dels noranta) i que han provocat transformacions en la família catalana i en la gestió de la vida quotidiana de les persones. Com ja s'ha dit anteriorment aquests canvis se sustenten, principalment, sobre la base del col·lectiu femení i la generalització de la família de doble ingrés, així com de l'envelliment de la població i com a conseqüència l'increment de la necessitat de cura per fer front a les situacions de dependència.

Aquest procés de transformació, que a Espanya ha arribat més tard que a altres països del nostre entorn, representa la crisi de la família patriarcal i la crisi de la cura (allò que en anglès s'anomena "care crisis"). Les dones s'enfronten a greus dificultats a l'hora de conciliar el seu treball remunerat amb les responsabilitats familiars, sense que, s'hagi produït un repartiment equitatiu del treball domèstic i familiar entre homes i dones i sense que hi hagi hagut canvis destacats al nostre règim de benestar pel que fa, principalment, a la cura dels nens i els adults dependents

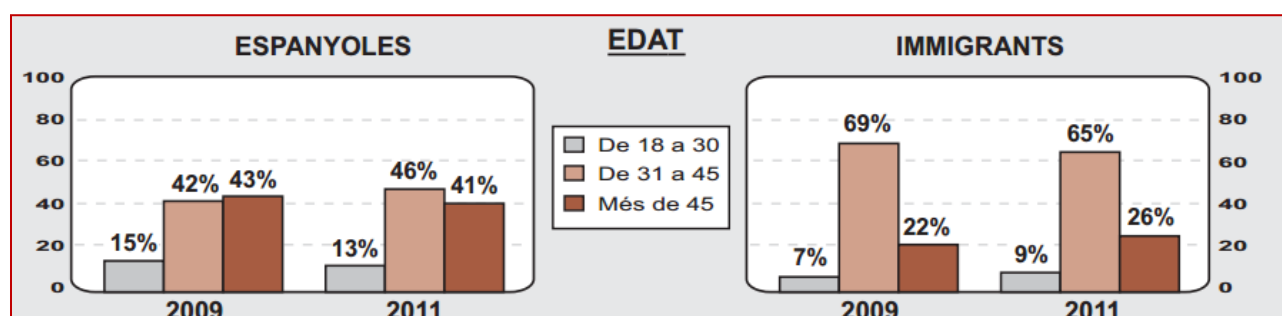

Font: google imatges²⁵

És així com les treballadores immigrades estan assumint gradualment, a través d'un mercat que opera a escala global, una part important de les tasques de cura.

I per què s'erigeix la treballadora d'origen immigrant com a principal candidata per omplir aquesta posició laboral tan discriminat per raons de gènere? Perquè es tracta de dones amb necessitats econòmiques, a les quals se suposa una sèrie d'atributs que tenen a veure amb la seva condició biològica de dones (capacitació innata per proporcionar cura als altres), amb el seu component ètnic (indicador indirecte de trets de la personalitat com ara ser afectuós, afable, pacient, etc.), i amb el seu estatut jurídic d'estrangeres i la seva condició social d'immigrades (a la qual s'atribueix submissió, docilitat, etc.

14.3 Perfil de la treballadora domèstica

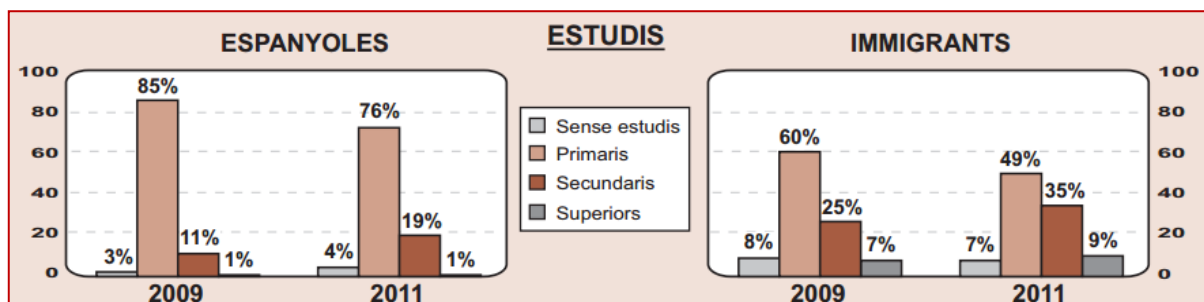

Font: Baròmetres Gadeso. Desembre 2011

²⁵ Font imatge: http://laprensacastelldefelsaldia.blogspot.com.es/2012_05_01_archive.html

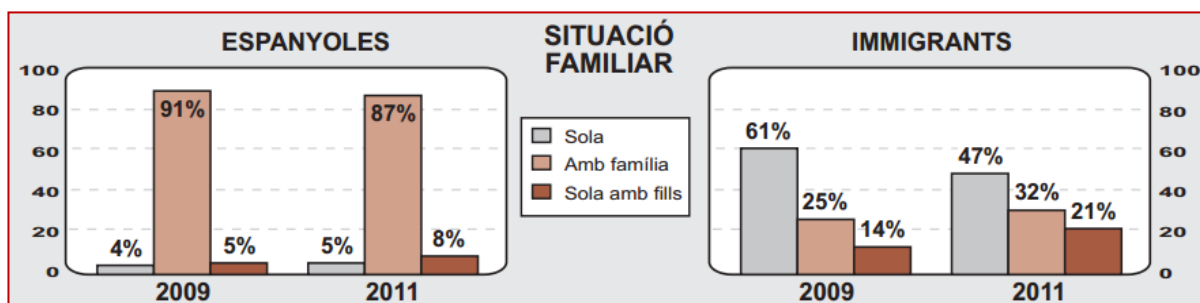
Primer que tot, cal aclarir que s'ha realitzat una divisió entre espanyoles i immigrants ja que hi ha diferències significatives.

Es pot comprovar com la gran majoria de persones immigrades dedicades al servei domèstic tenen entre 31 i 45 anys. Entre les espanyoles, els percentatges estan més equilibrats. En ambdós col·lectius, les menors de 30 anys són una minoria.

Font: Baròmetres Gadeso. Desembre 2011

La majoria de persones que es dediquen al servei domèstic només han superat els estudis primaris (76% d'espanyols i 49% d'immigrants). En qualsevol cas, hi ha dues dades que criden l'atenció: una, el relativament elevat percentatge d'immigrants amb estudis secundaris (35%) i superiors (9%); i dues, el creixement significatiu de treballadores domèstiques amb aquest nivell d'estudis. Les immigrants amb estudis superiors treballen a llars aliens fonamentalment per dos motius: la situació irregular en què es troben i la crisi, a com a conseqüència de la manca de llocs de feina.

Font: Baròmetres Gadeso. Desembre 2011

La majoria d'espanyoles conviu amb la seva família, el que pot indicar que el seu sou és una part, més o menys important, del salari familiar. En canvi, un 47% de les immigrants viu sola i té per tant que fer front a les seves despeses únicament amb el seu treball.

Més preocupant encara és al situació del 21% de dones d'altres països que formen llars monoparentals, amb un o més fills, i que depenen del treball domèstic per tirar endavant; un treball que, com hem vist, és inestable i precari, i no disposa de cap tipus de prestació per atur.

Taxes d'activitat de la població espanyola i estrangera a Catalunya, 2001-2005

Any	Total		Dones		Homes	
	Població espanyola	Població estrangera	Espanyoles	Estrangeres	Espanyols	Estrangers
2001	57,3	72,3	46,2	53,2	69,0	91,7
2002	57,3	72,1	46,8	54,7	69,3	90,0
2003	57,3	72,3	46,2	53,5	69,0	91,7
2004	59,5	73,6	50,2	57,3	69,3	89,4
2005	59,5	75,0	50,0	60,5	69,5	89,7

Font: dades de l'EPA facilitades per l'IDESCAT

A simple vista es pot veure que des del 2001 fins al 2005 les dones espanyoles han tingut una menor ocupació laboral en comparació a les dones estrangeres. Dit això, cal especificar que les dones autòctones una part encara estudia. Si es compara les dones espanyoles amb els homes espanyols es pot arribar a la conclusió que es manté més o menys el 69% mentre que les dones autòctones són inferiors a ells per més de 20 punts, tot i que és veu un augment lleuger. Pel que fa a la notòria diferència de la taxa d'activitat de les dones estrangeres en relació amb els seus homòlegs masculins (gairebé 30 punts) certifica, un cop més, que la situació familiar i els rols tradicionals de gènere afecten de forma directa la participació femenina en el mercat de treball, en aquest cas, també per a les dones immigrades. Cal dir que caldria matisar aquesta constatació segons la procedència, de manera que la taxa d'activitat femenina del col·lectiu marroquí, per exemple, és molt més baixa que la dels col·lectius procedents de països llatinoamericans.

Taxes d'atur de la població espanyola i estrangera a Catalunya, 2001-2005

Any	Total		Dones		Homes	
	Població espanyola	Població estrangera	Espanyoles	Estrangeres	Espanyols	Estrangers
2001	8,3	14,4	11,4	17,9	6,2	12,2
2002	9,5	18,4	13,1	20,5	6,9	17,1
2003	8,9	21,3	11,9	25,6	6,7	18,9
2004	8,8	16,6	11,5	19,7	6,8	14,7
2005	5,9	13,3	11,3	16,9	5,0	10,8

Font: dades de l'EPA facilitades per l'IDESCAT

Pel que fa a l'atur, les dades d'aquesta taula, posen de manifest que, durant el període 2001-2005, les taxes d'atur dels estrangers són sistemàticament superiors (més del doble en tots els anys). Les dones estrangeres també pateixen taxes d'atur més elevades, tant respecte als homes estrangers com respecte a les dones espanyoles.

Sembla contradictori que la població estrangera tan en dones com en homes tinguin una taxa d'activitat més elevada que la dels propis espanyols i que a les taxes d'atur siguin superiors a la dels espanyols, la raó que pot explicar aquest fet és tot el treball submergit realitzat per tota aquesta població de fora.

Treballadors/res estrangers en alta laboral a la SS a Catalunya segons el règim de cotització i sexe, 2003-2005

		General	Autònom	Agrari	Treball Llar	Mar	Mineria	Total
Gener 2003	Homes	104.919	11.351	7.361	1.404	243	4	125.282
	Dones	43.071	4.044	709	11.830	18	0	59.672
	Dones %	72,2	6,8	1,2	19,8	0	0	100
	% dones sobre total	29,10	26,27	8,79	89,39	6,90	0	32,26
Gener 2004	Homes	121.846	13.504	9.466	1.198	169	4	146.187
	Dones	52.604	4.998	867	10.950	20	0	69.439
	Dones %	75,8	7,2	1,2	15,8	0	0	100
	% dones sobre total	30,15	27,01	8,39	90,14	10,58	0	32,20
Gener 2005	Homes	146.310	16.453	9.858	1.183	251	6	174.061
	Dones	68.318	6.009	1.027	12.010	23	0	87.387
	Dones %	78,2	6,9	1,2	13,7	0	0	100
	% dones sobre total	31,83	26,75	9,44	91,03	8,39	0	33,42
Gener 2006	Homes	207.272	19.448	12.077	9.140	327	9	248.273
	Dones	96.762	7.473	1.389	42.927	35	0	148.586
	Dones %	65,1	5,0	0,9	28,9	0	0	100
	% dones sobre total	31,83	27,76	10,31	82,45	9,67	0	37,44

Font: dades de "l'Anuario Estadístico de Extranjería. Observatorio Permanente de la Inmigración"

Per veure com han anat evolucionant les altes de les dones estrangeres a la Seguretat Social analitzarem les dades dels anys 2003- 2006. Aquesta taula mostra que un percentatge important de les dones afiliades ho està al règim especial de treballadors de la llar i que el percentatge de dones afiliades al règim general (el règim més avantatjós) és clarament inferior al dels homes. El percentatge de dones afiliades al servei domèstic seria més elevat si eliminéssim de la taula les treballadores originàries de països comunitaris (que accedeixen principalment al règim general). Aquestes dades tampoc no recullen les treballadores immigrades que, un cop han obtingut la nacionalitat espanyola, deixen de ser comptabilitzades com a estrangeres en les dades sobre afiliació a la Seguretat Social. Així mateix, com ja s'ha dit abans, és obvi que a la taula no es té en compte l'àmplia franja d'economia submergida que conviu dins el sector.

Val a dir que el creixement que hi ha hagut a les altes al règim especial de treballadors de la llar durant el període gener del 2005 i el gener del 2006 està directament relacionat amb el procés de regularització del 2005, en el qual una de les vies més emprades per regularitzar va ser el servei domèstic (atesa la facilitat a l'hora de presentar una oferta laboral que prové d'una persona particular i no d'una empresa). Aquest és el motiu pel qual hi va haver un important nombre d'homes que va aconseguir normalitzar la seva situació legal presentant una oferta de treball en el servei domèstic, de manera que, tal com es pot veure a la taula, el gener del 2006 la proporció de dones dins d'aquest règim va disminuir

Dones estrangeres en alta laboral a la SS a Catalunya segons el règim de cotització i principals nacionalitats (15 països amb major nombre de residents), gener del 2006

	General		Autònoms		Agrari		Treballadors de la llar		TOTAL
	Nre.	%	Nre.	%	Nre.	%	Nre.	%	Nre.
Europa Comunitària	19.031	82,9	3.438	15,0	186	0,8	290	1,3	22.960
Resta d'Europa	10.236	63,7	322	2,1	549	3,4	4.940	30,8	16.064
Romania	4.946	62,4	41	0,5	400	5,0	2.542	32,0	7.953
Ucraïna	1.866	65,6	69	2,1	58	2,0	861	30,3	2.845
Àfrica	12.032	73,2	505	3,1	379	2,3	3.525	21,4	16.445
Gàmbia	554	82,8	38	5,7	23	3,4	53	7,9	669
Marroc	9.385	72,6	350	2,7	289	2,2	2.901	22,4	12.927
Senegal	389	76,3	18	3,5	21	4,1	82	16,1	510
Llatinoamèrica	47.224	58,4	1.607	2,0	209	0,3	31.764	39,3	80.811
Argentina	4.764	77,5	319	5,2	5	0,1	1.061	17,2	6.151
Bolívia	1.888	28,8	19	0,3	10	0,2	4.645	70,8	6.562
Colòmbia	7.579	63,8	307	2,6	48	0,4	3.944	33,2	11.881
Equador	14.433	50,7	142	0,5	99	0,3	13.771	48,4	28.446
Perú	6.291	68,6	168	1,8	11	0,1	2.699	29,4	9.170
Rep. Dominicana	2.999	64,3	120	2,6	7	0,2	1.537	33,0	4.663
Uruguai	1.680	67,0	63	2,5	1	0,0	764	30,5	2.508
Amèrica del Nord	482	78,4	119	19,3	0	0,0	14	2,3	615
Àsia	7.610	66,2	1.432	12,5	65	0,6	2.378	20,7	11.487
Xina	5.206	76,1	1.166	17,0	41	0,6	426	6,2	6.839
Filipines	1.119	41,2	27	1,0	4	0,1	1.565	57,6	2.717
Pakistan	157	63,6	33	13,4	6	2,4	51	20,6	247
Oceania	53	81,5	7	10,8	0	0,0	5	7,7	65
TOTAL	96.762	65,1	7.473	5,0	1.389	0,9	42.927	28,9	148.586

Font: CERES (2006)

Països com ara Romania i Ucraïna els hi correspon un percentatge de 32 i 30,3%, bastant alt, però no si es compara amb els països llatinoamericans. Les dones llatinoamericanes (sobretot bolivianes, equatorianes i colombianes) són les que presenten més segregació laboral, juntament amb les filipines, les romaneses i les ucraïneses. Pel que fa a les dones llatinoamericanes, els col·lectius que han arribat més recentment a Catalunya són els que presenten percentatges més elevats (per exemple Bolívia [70,8%] i l'Equador [48,4%]). Per contra, les dones filipines, instal·lades a Catalunya des de la dècada dels vuitanta, continuen tenint el servei domèstic com a principal ocupació laboral.

Àrees geogràfiques	% estudis primaris	% estudis secundaris	% estudis superiors	% no consta
Orient Mitjà	29,6	26,0	43,9	0,5
Àsia central	78,0	12,2	8,4	1,5
Sud-est asiàtic	57,4	19,4	21,7	1,5
Àfrica del nord i Magrib	77,6	13,3	7,8	1,3
Àfrica subsahariana	72,4	20,2	5,8	1,6
Àfrica central i meridional	48,9	28,4	21,4	1,3
Amèrica central	37,8	24,6	36,3	1,2
Amèrica del Sud	45,9	27,5	25,1	1,6
Europa central i oriental	48,1	21,3	29,6	1,0
UE-25	18,2	26,8	54,4	0,7
Resta de països (1)	13,3	26,9	59,3	0,6
TOTAL	43,3	24,8	30,7	1,3

Font: dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona²⁶

En aquesta taula, en primer lloc, és pot veure el nivell d'estudis primaris, cal destacar a l'Àsia central amb un 78%, l'Àfrica del nord i Magreb amb un 77,6%, l'Àfrica subsahariana amb un 72,4% i per últim també s'inclouria el Sud-est asiàtic amb un 57,4. Pel que fa a la resta de països el seu percentatge és inferior al 50%.

En segon lloc, com a estudis secundaris es sobreposa l'Àfrica central i meridional i l'Amèrica del Sud amb un 28,4 i un 27,5 respectivament. Tot i així cal destacar que la majoria de països presenten un percentatge molt baix.

Respecte als estudis superiors cal destacar la resta de països que inclou països com ara Andorra, Estats Units, Canadà etc. És important dir que en la majoria de països africans, asiàtics i sud-americans hi ha un percentatge important de població que no està constatat.

14.4 Hi ha altres oportunitats laborals per a les treballadores immigrades?

Les possibilitats de trobar una ocupació fora del servei domèstic són força reduïdes per a les dones d'origen immigrant. El servei domèstic, lluny de constituir per a elles una feina estable fa que en sigui difícil sortir, si bé és possible identificar diferències depenent dels col·lectius. A més a més cal constatar que amb la crisi actual, les dones immigrants, no tenen més opcions que acceptar i estar agraïdes per haver trobat un treball.

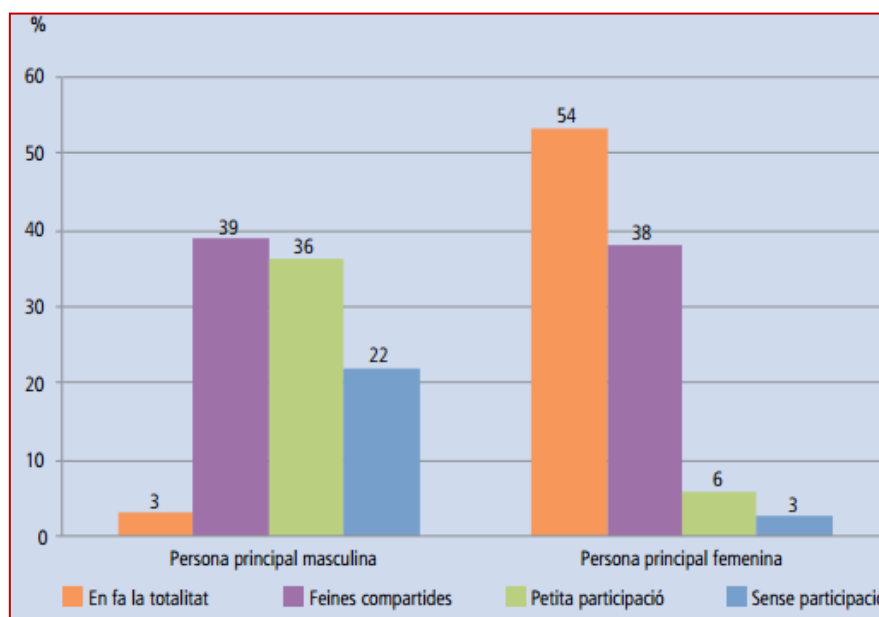
²⁶ Inclou els països d'Andorra, Islàndia, Liechtenstein, Mònaco, Noruega, San Marino, Suïssa, Vaticà, els Estats Units, el Canadà, el Japó i Oceania.

15. La desigualtat de gènere en el repartiment del treball de cura i domèstic (La participació en el treball domèstic no remunerat a Catalunya (2007)

15.1 Les dones continuen assumint la major part de les feines de la llar

Participació en treball domèstic de les persones principals

El treball domèstic recau, encara avui, majoritàriament en les persones principals femenines de les llars i, en menor grau, en les masculines. Es manté, així, un model d'especialització per sexe, ja que el 54% de les dones realitza la totalitat de les feines de la seva llar, enfront de només un 3% en el cas dels homes. Un 22% dels homes, a més, no participen gens de les feines i un 36% en realitza només una petita part. Tan sols un 3% de les dones no participen en el treball domèstic. El model igualitari de participació és el model per al 38% de les persones, que són les que declaren compartir de forma equitativa les feines de la llar.

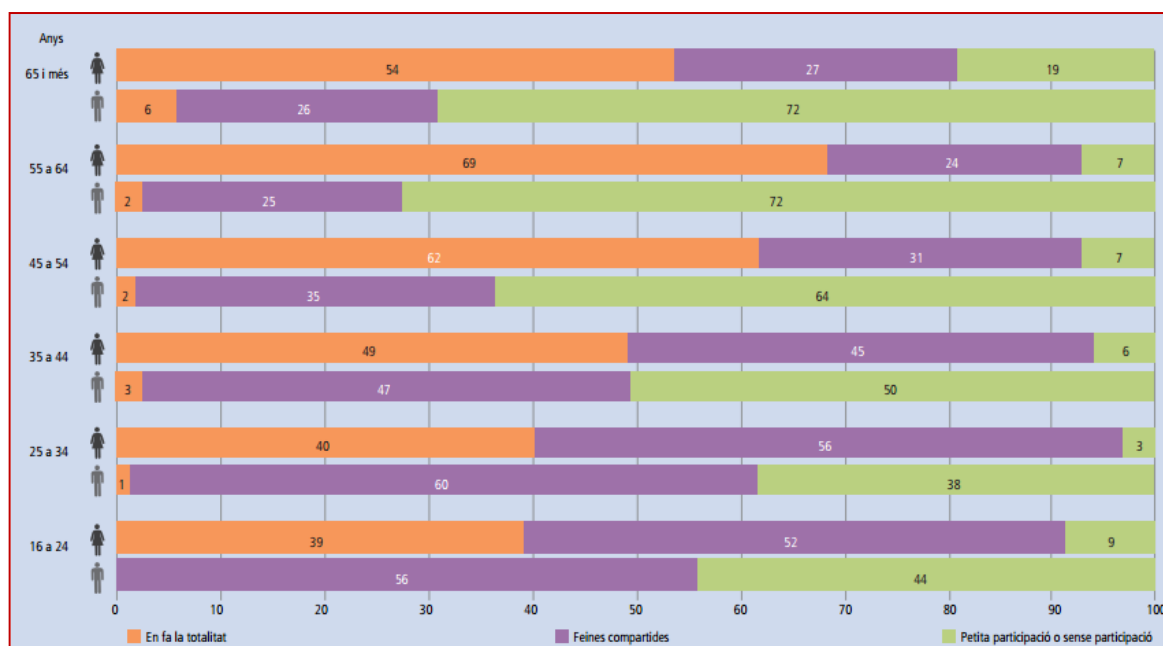

Font: IDESCAT. Enquesta demogràfica 2007

Entre la població menor de 35 anys predomina el model igualitari de repartiment del treball domèstic

L'edat és un factor determinant en la distribució de les tasques domèstiques a la llar. El major percentatge de treball compartit es detecta en edats inferiors als 35 anys. A partir d'aquesta edat les persones principals masculines redueixen participació en treball domèstic compartit, i passen a realitzar-ne només una petita part o a no participar-hi gens, mentre que les persones principals femenines passen, majoritàriament, a assumir la totalitat de les tasques domèstiques.

Participació en treball domèstic de les persones principals segons l'edat

Font: IDESCAT. Enquesta demogràfica 2007

La presència de fills a la llar fa que es comparteixin menys les tasques domèstiques entre la parella

La presència de fills influeix sobre el repartiment de les feines de la llar entre els membres de la parella. El 54% de les persones principals femenines que viuen en unió (llars de matrimonis o de parelles de fet) amb fills assumeixen la totalitat de les tasques, 20 punts més que les dones que viuen en unions sense fills. En les unions amb fills, la proporció d'homes que participen poc o gens en les feines domèstiques (59%) és molt més alta que en el cas de les llars de parelles sense fills (35%).

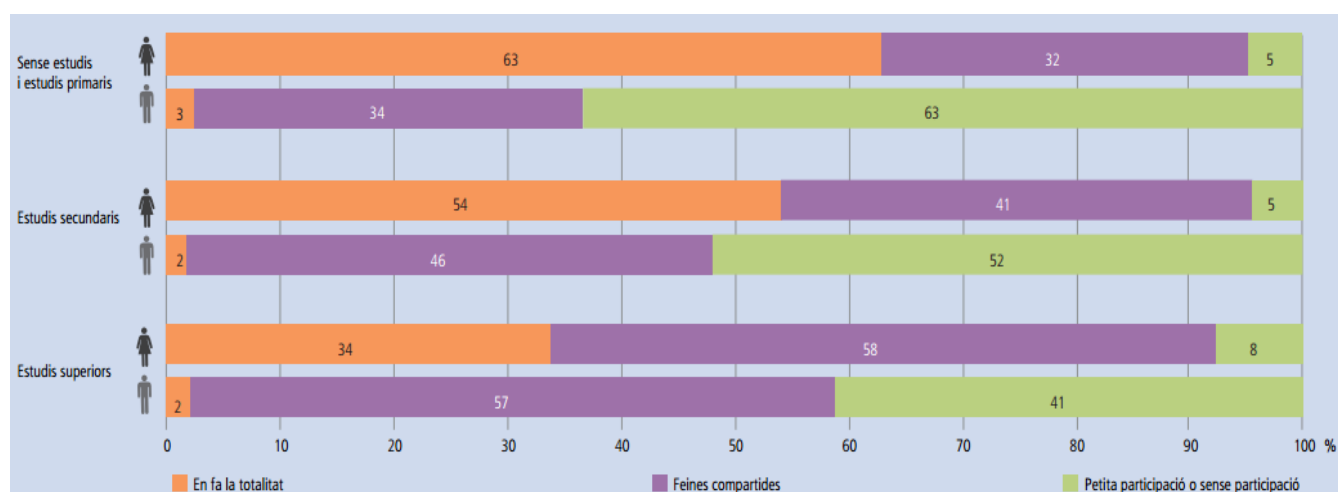
En les unions sense fills, el model igualitari de repartiment de les tasques domèstiques és majoritari, amb un percentatge a l'entorn del 60% de persones principals que declaren compartir amb igualtat el treball de la casa. En les llars monoparentals, mares soles o pares sols amb fills, la càrrega de treball domèstic recau de forma molt important en les persones principals. El 82% de les dones i el 66% dels homes que són persones principals de 25 a 54 anys en llars monoparentals assumeixen la totalitat de la feina domèstic.

	En fa la totalitat	Feines compartides	Petita participació o sense participació	Total
Persones en unió sense fills				
Home	9,5	209,7	119,9	339,1
Dona	113,7	206,5	22,6	342,8
Persones en unió amb fills				
Home	6,2	330,9	480,2	817,3
Dona	468,9	363,7	45,4	878,0
Pares/mares en nuclis monoparentals				
Home	8,3	3,3	1,0	12,6
Dona	80,2	12,8	4,4	97,5
Total				
Home	24,0	543,9	601,1	1.169,0
Dona	662,8	583,0	72,4	1.318,1

Font: IDESCAT. Enquesta demogràfica 2007.

Els homes amb més formació participen més en les tasques domèstiques

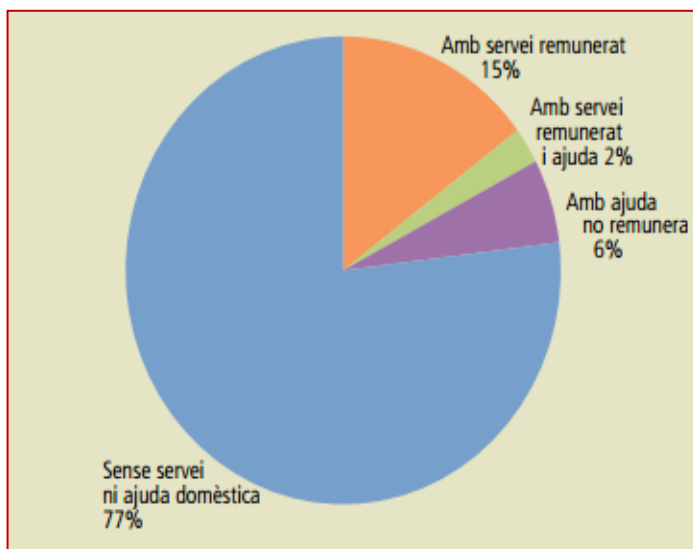
A mesura que augmenta el nivell educatiu de les persones principals masculines a les llars també s'incrementa la seva participació en el treball domèstic. El percentatge d'homes amb estudis universitaris que no hi participen o que ho fan molt poc és del 41%, 22 punts menys que els homes sense estudis o amb estudis primaris. En el cas de les persones principals situades en la franja d'edat de 25 a 54 anys, més de la meitat dels homes universitaris declaren seguir un model igualitari. En el cas de les seves companyes femenines, s'observa, lògicament, la tendència inversa, ja que a mesura que augmenta el nivell educatiu disminueix l'assumpció de la totalitat de les tasques domèstiques, i s'incrementa la situació en què es comparteixen amb altres membres de la llar. Les diferències més notables entre les dones es presenten també entre les que tenen un nivell d'instrucció alt (universitari) i les de nivell d'instrucció baix (estudis primaris o sense estudis), amb 30 punts percentuals, aproximadament, pel que fa a la realització de la totalitat del treball.

Font: IDESCAT. Enquesta demogràfica 2007

Una de cada sis llars catalanes disposa de servei domèstic i una de cada dotze, d'ajudes domèstiques no remunerades

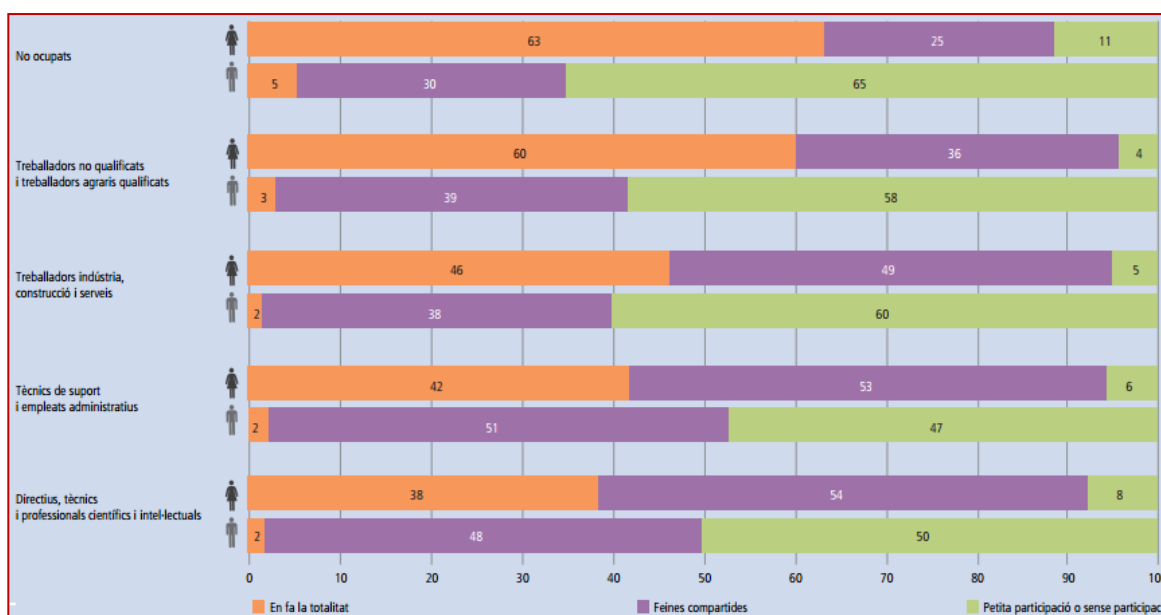
Les dades mostren que un 15% de les llars catalanes disposen de servei domèstic remunerat; un 6%, d'ajudes domèstiques no remunerades, i un 2%, de servei remunerat i d'ajudes, simultàniament. Aquestes ajudes no remunerades procedeixen principalment de la xarxa familiar, mentre que només un petit percentatge correspon a ajudes de serveis socials. La disponibilitat de servei domèstic i d'ajudes és més elevada en les llars en què viuen persones d'edat avançada o amb problemes de salut, de manera que fins a un 37% d'aquestes llars disposen de servei domèstic i/o d'ajudes no remunerades.

Font: IDESCAT. Enquesta demogràfica 2007

Com més qualificació professional de les dones menys desigualtats en les tasques de la llar

En general, les persones principals masculines de les categories professionals mitjanes i mitjanes altes –sobretot els tècnics i professionals– són les que participen més en les feines domèstiques, i les comparteixen amb la parella en percentatges aproximats del 50%. Per contra, els percentatges més elevats de no participació es troben en les categories de qualificació baixa. En el cas de les dones, la participació laboral i, particularment, la categoria socioprofessional i el nivell salarial condicionen de forma decisiva el grau de participació en les tasques domèstiques. A mesura que augmenten el nivell educatiu, la categoria professional i també el salari, una part més gran de treball domèstic es mercantilitza (és a dir, es contracta servei domèstic) i el que resta de treball es comparteix més entre els membres de la parella. En tot cas, les desigualtats continuen existint pel que fa a la realització de la totalitat de les tasques, ja que, mentre que elles continuen presentant percentatges elevats (entre el 38% i el 63%), ells estan per sota del 5%.

Font: IDESCAT. Enquesta demogràfica 2007

Més del 90% de la població ocupada a temps complet i que alhora assumeix la totalitat de les feines de la llar són dones

Persones principals de 25 a 54 anys en situació de doble presència: treball al mercat laboral i treball domèstic (milers).

	Doble presència corregida	Doble presència no corregida	Total
Home	19,1	505,2	524,3
Dona	295,7	588,6	884,3
Total	314,8	1.093,8	1.408,6

Font: IDESCAT. Enquesta demogràfica 2007.

Dues tercers parts de les persones principals femenines de 25 a 54 anys estan en situació de doble presència (67%). Entre les persones principals masculines, predomina la unipresència en el mercat laboral (47%), però el percentatge en doble presència és molt semblant (45%). En desagregar les situacions de doble presència, segons si les persones ocupades es troben en la situació de compartir les feines de la casa o bé de fer-ne la totalitat, tornem a trobar diferències de gènere molt importants. De les persones ocupades a temps complet en el mercat de treball que assumeixen alhora la totalitat de les feines de la llar, 295.700 (94%) són dones i només 19.100 (6%) són homes. En termes relatius, aquesta càrrega extrema de treball afecta gairebé una quarta part de les persones principals femenines de 25 a 54 anys (el 22%) i només el 2% de les persones principals masculines de la mateixa edat.

16. CONCLUSIONS DEL TREBALL

Es pot afirmar, un cop acabat el meu Treball de recerca “La meva mare no treballa, és mestressa de casa” comporta una nova visió del sector domèstic. Quan em vaig plantejar tractar aquest tema, volia desvetllar molts dubtes i molts interrogants que jo mateixa tenia. Per començar, sabia que poca gent sap tot el què engloba el treball domèstic. Així doncs, em vaig plantejar l’objectiu d’investigar sobre aquest món tan submergit i desprestigiats en el qual la majoria, són dones, volia resoldre tots aquells aspectes dubtosos per mi i per a molta gent.

Un cop realitzat tot el treball d’investigació sobre el treball domèstic formal i informal he arribat a les següents conclusions:

Un dels primers objectius que em vaig marcar va ser investigar quin era el reconeixement institucional del treball domèstic a Espanya. Doncs s’ha pogut observar que el procés es va iniciar amb la Llei de Relacions Laborals el 1972, quan es va considerar el treball domèstic com una "relació laboral especial", aquesta es va especificar l’1 d’agost, quan es va configurar el marc normatiu a l’Estat Espanyol. Més tard, sota la Llei de Bases de la Seguretat Social del 1996 es va crear una sèrie de règims especials per als treballadors per compte aliè. Recentment, amb la "recomendación Secta del Pacto de Toledo" es va introduir la integració del règim especial de la Seguretat Social dels Empleats de Llar en el Règim General.

Cal dir que, en general, les últimes reformes han situat els treballadors domèstics en una millor posició que fa uns quants anys, però encara falta un llarg recorregut per tal d’arribar a una igualtat de condicions amb altres treballadors per compte d’altri.

Es pot afirmar que la evolució que ha tingut l’ocupació domèstica a Espanya, sobre tot de les dones, ha crescut per sobre la mitjana europea des del 2001. A partir de les dades de l’Eurostat s’ha comprovat que Espanya figura al capdavant de la Unió Europea en l’apreciació de llars que ocupen personal domèstic com el nombre de persones que hi treballen.

El següent objectiu que em vaig plantejar va ser, si la crisi econòmica havia tingut algun impacte en el sector domèstic. Doncs s’ha vist que als països de la Unió Europea no s’ha percebut cap impacte excepte a Irlanda i Espanya, però una disminució molt lleugera, inferior al 3% (2,8).

És important destacar l’impacte de la crisi en el mercat de treball a Espanya ja que segons l’EPA, durant l’any 2005 la crisi ha disminuït la bretxa de gènere en afectar al principi a sectors molt masculinitzats com ara la construcció, automobilístic, etc. Encara que amb el pas del temps, els seus efectes, van afectar a gairebé tots els sectors a excepció del domèstic.

Si es compara amb Catalunya, les estadístiques no han permès una visibilitat de forma suficient la pèrdua d'ocupació al sectors de la cura, donada l'extensió de l'economia submergida en aquests sectors, però està vist que el deteriorament de les condicions de vida de les dones és una de les conseqüència de la crisi, amb impactes sobre les condicions de l'habitatge i el deteriorament de la salut. Com s'ha dit anteriorment en el cas d'Espanya, les estadístiques mostren que a Catalunya també s'observa una clara segregació per sexe. Els homes se situen en activitats industrials, d'aquesta manera es respecten els percentatges habituals del 70% masculí respecte al 30% femení, excepte en la construcció, en què la diferència és de 90% per als homes i 10% per a les dones. D'altra banda, les dones treballen primordialment en el sector de serveis, associat al treball domèstic i de cura de persones, en què el percentatge supera el 50%.

El meu tercer objectiu consistia en respondre quina és la diferència entre treball domèstic formal i informal, i quina ha sigut la seva evolució. Pel que fa a la primera pregunta, la resposta és que l'ocupació formal és aquella que es troba formalitzada mitjançant la celebració d'un contracte de treball entre el treballador i l'ocupador, i s'ajusta als requeriments de la llei mentre que l'ocupació informal és un sector de l'economia que es troba al marge del control tributari, de manera que són llocs de treball sense protecció per part de l'Estat.

Pel que fa a la segona qüestió, resulta difícil interpretar l'evolució del sector, especialment perquè les estadístiques només recullen la part visible del fenomen.

Un altre dubte que em vaig plantejar tot i saber la resposta era confirmar si el treball domèstic és un sector feminitzat. Segons l'informe del CES, posa en manifest que l'evolució de l'ocupació en la branca de llars està lligada a la major incorporació de dones espanyoles al mercat de treball i al fenomen de la immigració laboral. Així és com, durant el 2010 el nombre de dones que hi treballaven van ser 683,45, mentre que els homes la seva xifra era 63,48.

Pel que fa a Catalunya, no he pogut trobar les mateixes dades ja que està generalitzat, a part d'estar molt especificat.

Al llarg d'aquest treball, s'ha comprovat que el paper de les immigrants ha sigut significatiu, d'aquesta manera em va sorgir el dubte de saber quina relació hi ha entre el treball domèstic i la immigració en la societat actual. Doncs la resposta a aquesta qüestió, és que, efectivament, la demanda de força de treball immigrada a les economies industrials difereix pel que fa al gènere, degut el reclutament massiu de dones immigrades perquè s'ocupin en les activitats vinculades a la reproducció social (principalment el servei domèstic, però no es pot oblidar el treball sexual). Es tracta de tasques que sempre han estat considerades pròpies de dones; però que, per primera vegada, han passat a formar part del mercat global. S'elegeix la treballadora d'origen immigrant com a principal candidata perquè es tracta de dones amb necessitats econòmiques, a les quals se

suposa una sèrie d'atributs que tenen a veure amb la seva condició biològica de dones (capacitació innata per proporcionar cura als altres) i amb el seu estatut jurídic d'estrangeres i la seva condició social d'immigrades.

Pel que fa al repartiment de les tasques domèstiques, he arribat a la conclusió que Espanya té nivells de desigualtat de gènere en el treball domèstic molt superiors a la mitjana europea. Resulta ser que les dones segueixen dedicant 4 hores més que els homes. Tot i que s'ha vist que durant el 2010 les dones disminuïen el seu temps a 5:30 i els homes augmentaven a 02:20 hores. Tot i aquest augment relatiu de la participació dels homes en el treball domèstic, encara hi ha una persistència de la desigualtat de gènere.

Si la comparem amb Catalunya, les estadístiques diuen que les dones continuen assumint la major part de les feines de la llar, així és com un 54% de les dones realitza la totalitat de les feines de la seva llar, enfront de només un 3% en el cas dels homes. Tot i això, és important dir que, s'ha vist que entre la població menor de 30 anys predomina el model igualitari, per tant es pot dir que l'edat és un factor determinant en la distribució de les tasques domèstiques a la llar.

Un altra dada a destacar, és que, la presència de fills a la llar fa que es comparteixin menys les tasques domèstiques entre la parella.

També he trobat que els homes amb més formació participen més en les tasques domèstiques. Pel que fa a les dones, com més qualificació professional tinguin, menys desigualtats en les tasques de la llar.

En quant al contracte del servei domèstic s'ha pogut observar que hi ha dos tipus: el de treball indefinit i el de durada determinada. Aquests es poden fer de forma verbal o escrita. En un principi volia fer una comparació entre els contractes que presenta el Ministre d'Ocupació i Seguretat Social amb el de la Generalitat de Catalunya, però he comprovat que és el mateix.

Considero que és important, també destacar que el PIB de Catalunya passaria dels 135.708,5 milions d'euros als 190.181,5, i això significa un increment del 40%. Aquest percentatge coincideix amb els resultats d'estudis similars realitzats en altres països, com els Estats Units, Finlàndia, Suïssa o Noruega.

Així doncs, tots els coneixements i les experiències assolits en la realització d'aquest treball m'ha permès aprendre i aprofundir més sobre tot allò que engloba el treball domèstic, feina de gran importància, que sense aquesta, la economia s'enfonsaria.

17. CONCLUSIONS DE LES ENQUESTES

17.1 Enquesta sobre el repartiment de les tasques domèstiques a Alcanar

En primer lloc, aquesta enquesta ha estat contestada per 60 persones d'Alcanar d'entre les edats 35-45 i 55-65. Primer he explicat els resultats de les respostes de les dones i per últim la dels homes.

Segons els resultats obtinguts a les enquestes, he arribat a les següents conclusions:

D'aquest col·lectiu de dones, el 80% actualment treballa fora de casa, i el 20% restant es troba a l'atur o no treballa. El 54,8% treballen en una feina qualificada (tenen estudis superiors) mentre que un 25,2% no treballen en una feina qualificada, les seves professions varien entre dependents de botiga fins, treballadores al camp o el servei domèstic formal. El 20% de les dones restants actualment no treballen o estan a l'atur, aquestes els seus estudis màxims són l'EGB²⁷.

Entre les dones que treballen en una feina qualificada, el 56,39% exerceixen en el sector educatiu, ja sigui com a mestra o professora, el 37,8% es dedica al sector la sanitat (sobretot infermeres i auxiliars d'infermeria). En quant al 31% restant, treballen en feines relacionades amb el treball social.

De tots els que m'han respost les enquestes s'ha comprovat que en la majoria dels casos, el pare és qui realitza més hores laborals. Tot i així cal esmentar que certes dones treballen més hores que els homes ja que aquests es troben a l'atur o sense feina.

En segon lloc, les dades obtingudes en aquesta apartat són alarmants ja que el 96,67% de les enquestades, que s'ocupen principalment de les tasques domèstiques i sobretot de la cura dels fills són les dones, independentment de què aquestes treballin o no.

Pel que fa a les hores diàries dedicades a les tasques de casa com ara netejar, planxar, cuinar, etc. i mantenir cura dels fills, les dones que treballen, independentment què sigui en una feina qualificada o no, dedica una mitjana d'entre 2-4 hores diàries, tot i que hi ha dones que realitzen més hores. Respecte a les que estan a l'atur o sense feina s'ha vist que dediquen una mitjana d'entre 6-4 hores.

²⁷ Sigla de l'ensenyament general bàsic, etapa del sistema escolar espanyol que comprenia dels sis als catorze anys.

En tercer lloc, del 54,8% de les dones que treballen en una feina qualificada, a un 72,99% ha respost que no li ha suposat cap inconvenient la seva reinserció laboral després d'una baixa per maternitat. Mentre que a un 32,5% diu que sí que ha tingut inconvenients sobretot en la reducció d'horaris, compaginar treball i maternitat.

A la novena pregunta, se'ls preguntava si impliquen als seus fills per igual en les tasques domèstiques. Més de la meitat han respost que sí ho fan de forma equitativa.

Pel que fa a la pregunta relacionada amb la contractació del servei de neteja, un 62,5% de les dones amb un treball ha respost que sí que en té un contractat, per la falta de temps. Un 37,5% ha respost que no en té.

Consideres ser mestressa de casa com un treball? la resposta a aquesta qüestió ha sigut bastant completa ja que casi totes les dones, independentment de la seva situació laboral, nivell d'estudis, han respost un sí rotund, és més, en el moment de l'entrega de l'enquesta m'han mostrat la seva indignació per la falta de prestigi que aquesta feina invisible per a la població. Però com tot hi ha dones que pensen que no la consideren una feina.

Per últim, un 83,33% de les dones considera que actualment el repartiment de les tasques entre els homes i les dones segueix sent desigual, mentre que un 16,7% dones ha respost tot el contrari.

Aquelles que han respost que sí, una gran part ho ha justificat afirmant que actualment es mantenen molts estereotips sobre les dones en relació a les tasques domèstiques. A més a més puntualitzen que les dones tenim interioritzades algunes tasques com a pròpies i els homes s'acostumen o ja estan acostumats a aquesta realitat.

D'altra banda, l'altra part ha respost que pot ser per diversos motius relacionats amb la educació que cadascú rep, el caràcter individual i personal de cadascú, la capacitat de les dones de fer dues coses o més, l'horari desigual i la ubicació del treball que pot ser més prop o més lluny.

Pel que fa als homes, el 75% treballen fora de casa, i el 25% restant es troba a l'atur o no treballa.

Dels que sí que tenen feina el 66,7% realitzen un treball qualificat (la majoria té estudis secundaris i una gran part té estudis superiors). El 33,4% que queda no té un ofici qualificat.

Pel que fa a l'ocupació o ofici que exerceixen del 66,7% d'homes amb un treball qualificat els seus oficis estan relacionat amb el sector financer (assessors) i el sector educatiu (mestres i professors), alguns fins i tot han respost ser caps o directors dels seus llocs de treball corresponents.

Pel que fa al 33,4% que no té una feina qualificada, la majoria pertanyen al sector agrícol.

Com en el cas de les dones, la gran majoria dels homes han respost que són ells qui realitzen més hores laborals en comparació amb la seva parella.

En segon lloc, les dades obtingudes en aquesta apartat són també alarmants però tot el contrari al que han respost les dones. Les respostes indiquen que de forma general qui s'ocupa principalment de les tasques domèstiques i cura dels fills és la mare. Tot i així hi ha una petita minoria amb estudis qualificats que ha respost que són ells qui s'encarreguen.

Pel que fa a les hores diàries dedicades a les tasques de casa, el 75% que treballa ha respost que li dedica una mitjana d'entre 1-2 hores. El 25% restant també li dedica les mateixes hores.

Dels que treballen, tots han respost que no li ha suposat cap inconvenient la seva reinserció laboral després d'una baixa per paternitat, menys dos persones que han dit que sí, els problemes que han tingut són la falta de temps i la impossibilitat de compaginar treball i paternitat.

A la novena pregunta, se'ls preguntava si impliquen als seus fills per igual en les tasques domèstiques. En aquest cas els resultats han sigut un 50% sí i un 50% no.

Pel que fa a la pregunta relacionada amb el servei de neteja, del 66.7% dels homes que realitzen un treball qualificat un 44,97% han respost que sí tenen contractat un servei de neteja i el 21,73% ha dit que no en té cap.

Consideres ser mestressa de casa com un treball? el 85% creu que sí és una feina i l'altre 15%, segons ells no ho és.

Per últim, un 75% considera que el repartiment de les tasques de casa entre els homes i les dones segueix sent desigual perquè veuen com a casa seva encara treballa més la dona. El 25% que queda ha respost que no, ja que avui en dia hi ha més conscienciació.

17.2 Enquesta sobre la situació de les dones que treballen al sector domèstic a Alcanar

Aquesta enquesta l'han respost 10 dones estrangeres que viuen a la població d'Alcanar. La seva edat es troba compresa entre els 30-40 anys.

D'aquestes 10 dones, 7 són de nacionalitat romanesa i 3 són colombianes.

Molt important dir que no he trobat moltes dones que em poguessin respondre aquesta enquesta ja que com he dit al llarg del treball, en el sector domèstic gran part dels seus treballadors/eres treballen en negre de manera que és invisible. Pel que fa als homes, no he trobat cap.

La primera pregunta, és si actualment treballen. Totes han respost que sí.

En l'apartat sobre les característiques socioeconòmiques, se'ls ha preguntat en quin any van arribar a Espanya; de les 7 romaneses 3 han arribat cap a finals dels anys 90, les altres 4 es situen entre l'any 2010. Pel que fa a les colombianes la seva arribada correspon als anys 2007-2008.

Els motius de la seva immigració, totes estan d'acord en que la resposta és que venen en busca d'un treball (o una millor ocupació).

Aquestes dones, la majoria han respost no tenir cap tipus d'estudis a excepció de dos que tenen la primària.

Respecte a quina es la seva situació legal a Espanya, 8 han respost tenir una residència permanent, les altres dos han respost tenir la residència temporal i treball per compte aliè.

A la sisena pregunta les respostes han sigut molt diverses:

Una dona de procedència romanesa i soltera ha contestat que viu a Espanya amb els seus germans/es en diferent domicili i els seus pares es troben al seu país d'origen.

Sis dones de la mateixa nacionalitat han contestat que viuen a Espanya amb el seu marit/parella i els seus fills/es, pel que fa als seus pares totes quatre han coincidit en que es troben a Romania a excepció de dos que es troben al mateix país.

Les tres dones procedents de Colòmbia, han respost viure amb les seves respectives parelles, dos d'elles amb els seus fills/filles al mateix domicili i l'altra de moment només viu amb el seu marit.

Segons elles, la persona que pren les decisions més importants en la seva llar en relació a, per exemple, grans despeses, compra/lloguer de l'habitatge, lloc de residència, etc. És, la seva parella (70%) i elles mateixes (30%).

A la vuitena pregunta se'ls demana qui és la principal font d'ingressos de la seva família a Espanya, la resposta és similar ja que totes treballen.

En segon lloc, a l'apartat sobre la situació laboral tracta sobre quina és la seva experiència laboral al país d'origen, un 54% ha contestat no haver treballat mai a Romania, en quant a l'altre 42,9% els anys varien d'1 a 6 al sector de l'agricultura. De les colombianes es pot dir que totes han treballat una mitjana de 3 anys en el sector de l'agricultura i Hosteleria.

Pel que fa a l'apartat de la incidència de la crisi sobre l'ocupació, la primera pregunta és, si han canviat de treball el l'últim any, de les deu, quatre han respost que sí, mentre que la resta segueix en el mateix lloc de treball. La raó per la qual aquestes han canviat de feina ha sigut perquè no les van renovar el contracte o van trobar una feina millor.

A la quarta apartat es troben les característiques i condicions de l'ocupació actual, en aquesta han respost que actualment totes elles treballen al sector domèstic a excepció de dos que també treballen al sector de l' Hosteleria.

Aquelles dones que han arribat més prompte a Espanya porten treballant més de 5 anys al seu lloc de treball actual, i com a conseqüència tenen un tipus de contracte per escrit, de durada indefinida. Aquelles que han arribat recentment, el temps varia entre menys d'un any i d'un any a tres anys, aquestes tenen un contracte per escrit de durada temporal.

Pel que fa a la jornada laboral, set han respost que treballen a temps parcial, 24 hores setmanals de mitjana. La resta ha contestat, a temps complet amb 48 hores setmanals.

Pel que fa als seus ingressos nets mensuals percebuts exclusivament pel seu treball, la majoria d'elles han respost que es troba entre els 301 als 600, molt poques arriben als 900.

En quant al percentatge d'ingressos que envien al seu país d'origen, quatre d'elles han contestat que es troba entre un 25% i un 50% dels guanys. La resta no sol remetre diners o l'envia només de tant en tant (menys del 25%).

Segons un 70% ha respost que actualment cotitza en Seguretat Social, la resta no ho fa. Les que ho fan, la seva situació professional en lloc de treball actual és assalariada del sector públic, i les que no és treball submergit.

Per últim, les expectatives laborals i obstacles per assolir-les, hi ha diferents opinions:

Un 20% no té expectatives de quedar-se a Espanya, un 60% espera trobar una ocupació millor i desenvolupar-se professionalment aquí i el 20% pretén continuar exercint el mateix treball.

Per acabar l'enquesta, els he fet indicar si han tingut obstacles per a elles pel que fa a les seves expectatives laborals. Moltes d'elles han coincidit que pel simple fet de ser estrangera els hi ha

suposat un desavantatge, altres han indicat el fet de tenir fills al seu càrrec a Espanya i també el fet de no tenir experiència laboral aquí.

En general, és pot comprovar que les dones segueixen sent les encarregades de realitzar les tasques domèstiques i mantenir cura dels fills, independentment que treballin o no. Tot el contrari als homes, que no se'n fan càrrec.

De la segona enquesta, es pot dir que totes les dones enquestades han vingut en busca de feina. Actualment totes treballen en el sector domèstic. Té importància la inexistència d'estudis per part d'elles per la qual cosa implica que treballen en un treball no qualificat, en aquest cas el treball domèstic, que presenta uns ingressos molt baixos però tot i així elles han contestat que gràcies això són una font d'ingressos per a les seves famílies amb les quals viuen a Espanya.

18. AGRAÏMENTS

Vull agrair a totes aquelles persones que m'han ajudat a realitzar aquest treball.

En primer lloc, voldria donar les gràcies a la meva tutora per la seva ajuda en l'elaboració i correcció d'aquest, per llegir-se una i altra vegada el treball i la seva paciència. Sense ella aquest treball no hagués estat el que és.

En segon lloc agrair, a Àlex Arias de Celis , pel seu ajut desinteressat i interès pel meu treball, per les seves aportacions i suggeriments que l'han fet més enriquidor. Per proporcionar-me tota la informació que necessitava i quedar-se a l'hora del pati encara que no li anés gaire bé, però sobretot per ser el qui em va donar la idea d'aquest treball.

A L'institut Català de les Dones per proporcionar-me adreces electròniques amb treballs i investigacions relacionats amb el tema d'aquest treball.

A la Pietat Subirats Ortiz, bibliotecària de la biblioteca Trinitat Fabregat per proporcionar-me llibres relacionats amb la dona i el treball domèstic.

Vull mostrar també el meu agraïment a la Carmen Caballer, professora d'economia de l'empresa per haver-me ajudat en l'apartat dels diferents models de contracte.

A l'ajuntament del poble per proporcionar-me adreces que després m'han ajudat en la part pràctica.

A totes aquelles persones que van contestar l'enquesta.

A la meva família que m'ha fet costat durant aquest viatge però en especial a les meves amigues per tot el suport i paraules d'ànims en moments que no veia res gaire clar i en moments de bloqueig.

Finalment vull agrair l'ajuda de totes les persones que, d'una manera o d'una altra, hagin contribuït a l'elaboració d'aquest treball.

19. WEBGRAFIA

UOC Oikonomics, Revista d'economia, empresa societat. Dossier: « Previsió de riscos laborals: tendències en temps de crisi». Publicació: 4 de novembre de 2015. Jaume de Montserrat i Nonó. [En línia].

<http://oikonomics.uoc.edu/divulgacio/oikonomics/ca/numero04/dossier/jdemontserrat.html>

[consultat: 30 Setembre 2015].

El Periódico, Opinió. «Treballadores i pobres. L'impacte de la crisi en les dones».

Publicació: Dimarts, 28 d'octubre de 2014. Fina Rubio. [En línia].

<http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/opinio/treballadores-pobres-limpacte-crisi-les-dones-3639669> [consultat: 30 Setembre 2015].

Projecte de recerca finançat per l'Ajut a la Recerca Francesca Bonnemaïson 2010 «Les dones migrades en temps de crisi a l'àmbit metropolità». Publicació: Juliol de 2011. Fina Rubio Serrano.

[En línia]. http://www.diba.cat/c/document_library/get_file?uuid=1fea077a-ffae-4de4-bb5b-58a454478339&groupId=232140 [Consultat: 4 d'octubre].

CCOO. L'ocupació a Catalunya 2013. Publicació: 2013. Romina Garcia, Miquel de Toro i Laura Diéguez. [En línia].

http://www.ccoo.cat/pdf_documents/2014/estudi_ocupacio_2013_sintesi_conclusions.pdf

[consultat: 4 d'octubre].

Generalitat de Catalunya, Institut Català de les de les Dones. « Les dones i el treball a Catalunya: mites i certeses ». Publicació: Novembre de 2007. Teresa Torns, Pilar Carrasquer, Sònia Parella y Carolina Recio. [En línia]. AQI HE COPIAT

http://dones.gencat.cat/web/.content/03_serveis/docs/publicacions_estudis2.pdf 34

[consultat: 16 d'octubre].

Generalitat de Catalunya. « Compte satèl·lit de la producció domèstica de les llars de Catalunya».
Publicació: 2001. Antoni Castells ib. [En línia]. aqi he copiat

http://ibdigital.uib.es/greenstone/collect/portal_social/archives/gencat00/77.dir/gencat0077.pdf [consultat: 21 d'octubre].

Secretaria General de la CSI. « Trabajo decente, vida decente para los trabajadores y trabajadoras del hogar ». Publicació: Novembre 2010. Sharan Burrow . [En línia].

http://www.observatorio-rse.org.es/Publicaciones/ITUC_dwd_EspagnolWEB.pdf

[consultat: 3 de novembre].

Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. « Impacto de la crisis económica en el trabajo doméstico remunerado domiciliario y propuesta de medidas de políticas fiscal, social y laboral para estimular su formalización profesionalización_»_Publicació: Novembre de 2011. Paloma de Villota (Direcció), Ignacio Ferrari Herrero y Susana Vázquez Cupeiro. [En línia].

<http://www.inmujer.gob.es/observatorios/observIgualdad/estudiosInformes/docs/impCrisisEc oTrabDomic.pdf> [consultat: 8 de novembre].

Gobierno de España Ministerio de Trabajo y asuntos sociales. « El regimen especial de la seguridad social de empleados de hogar: cuestiones sobre su interrogacion en el regimen general de la misma». Publicació: 17 de maig 2005. Alberto Sendin Blázquez. [En línia].

<http://www.seg-social.es/prdi00/groups/public/documents/binario/100593.pdf>

[consultat: 15 de novembre].

Universidad de Murcia. « Políticas públicas y espacio doméstico ». Publicació: 15 de juliol de 2009. Prof. Dra. Dña. Cristina Guirao Mirón. [En línia].

<https://digitum.um.es/jspui/bitstream/10201/7597/1/Pol%C3%ADticas%20p%C3%BAblicas%20y%20espacio%20dom%C3%A9stico.%20Cristina%20Guirao%20Mir%C3%B3n.pdf>

[consultat: 17 de novembre].

Feminicidio.net. « El servei domèstic a Espanya: una realitat feminitzada i invisibilitzada ». Publicació: 17/09/2015. Nerea García Llorente. [En línia].

<http://www.feminicidio.net/articulo/%C2%A0el-servicio-dom%C3%A9stico-espaa%C3%B1a-realidad-feminizada-e-invisibilizada> [consultat: 19 de novembre].

Universidad Pablo de Olavide.« Sevilla La valoración económica del trabajo no remunerado como reconocimiento de los derechos de las mujeres ante el cuidado de la dependencia ». Publicació: Article rebut a l'abril 2010 i acceptat en novembre 2010. Inmaculada Zambrano Álvarez. [En línia].

http://www.clmeconomia.jccm.es/pdfclm/zambrano_clm17.pdf

[consultat: 20 de novembre].

Universidad de Oviedo. « La integración de los empleados de hogar en el Règimen General de la Seguridad Social: una valoración crítica ». Publicació: 11 de decembre de 2012. Iván Antonio Rodríguez Cardo. Professor Titular. [En línia].

http://portal.uned.es/pls/portal/docs/PAGE/UNED_MAIN/LAUNIVERSIDAD/UBICACIONES/06/PUBLICACIONES/REVISTA%20DIGITAL%20FACULTAD%20DE%20DERECHO/NUMEROS%20PUBLICADOS/NUMERO%20VI/INTEGRACIONDELOSEMPLEADOS.PDF

[consultat: 30 de novembre].

Papers de la fundació/143. « La situació laboral de les dones a Catalunya ». Publicació: Setembre de 2004. Teresa Torns . [En línia].

http://www.fcampalans.cat/archivos/papers/paper_situaciondones.pdf

[consultat: 2 de desembre].

20.ANNEXOS

20.1 PRIMERA ENQUESTA

Sexe *

- Home
 Dona

Edat *

1. Actualment treballa? *

- Sí
 No
 Estic a l'atur (en aquest cas respongui l'enquesta pensant en la darrera feina)

2. Qui treballa fora de casa? *

- La mare
 El pare
 Els dos

3. Realitza o realitzava un treball qualificat o no qualificat? (especifica el nivell d'estudis) *

8. Li ha suposat algun inconvenient la seva reinserció laboral després d'una baixa per maternitat/paternitat? *

- Sí
- No

Si has contestat que sí, quin? *

9. Impliqueu als vostres fills per igual en les tasques domèstiques? *

- Sí, sempre
- No
- A vegades

10. Té contractat algun servei de neteja a casa seva? *

- Sí
- No

11. Consideres ser mestressa de casa com un treball? *

- Sí
- No

12. Consideres que el repartiment de les tasques de casa entre els homes i les dones segueix sent desigual? *

- Sí
- No

20.2 SEGONA ENQUESTA

Edat:

Sexe:

Nacionalitat:

1. Treballa actualment? si és així, quants treballs té ?:

1. No treballa ----- (FI DE L'ENQUESTA)
2. Sóc mestressa de casa ----- (FI DE L'ENQUESTA)
3. Sí treballa

I. CARACTERÍSTIQUES SOCIOECONÒMIQUES

2. En quin any va arribar a Espanya ? : _____
3. Per quins motius va emigrar del seu país? *Nota: contestar Sí o No en cada cas.*

MOTIUS

Sí No

MOTIUS	Sí	No
1. A la recerca d'una ocupació (o una feina millor)	☐	☐
2. Per motius formatius o educatius	☐	☐
3. Per reagrupació familiar	☐	☐
5. Per motius polítics o religiosos	☐	☐
6. Per altres motius (especificar)		

4. Quin nivell d'estudis acabats té?

1. Sense estudis
2. Primària
3. Secundària
4. Superiors

5. Quina és la seva situació legal a Espanya?

1. Nacionalitat espanyola
2. Residència permanent
3. Residència temporal i treball per compte d'altri
4. Residència temporal i treball per compte d'altri de durada determinada (treballs de temporada)

5. Residència temporal i treball per compte propi

6. Residència temporal no laboral

7. Residència temporal per reagrupament familiar

10. Sense papers

11. Una altra situació: _____

6. Quantes persones de la seva família viuen amb vostè a Espanya i / o quantes al seu país d'origen? Nota: indicar el nombre en cada cas

Persones de la família més propera	A Espanya en el mateix domicili	A Espanya però en diferent domicili	Al país d'origen
1. Fills / es	☐	☐	☐
2. Marit / parella.	☐	☐	☐
3. Pare i / o mare	☐	☐	☐
4. Germans / es	☐	☐	☐
5. Total	☐	☐	☐

7. Quina persona pren les decisions més importants en la seva llar (en relació , per exemple, grans despeses, compra / lloguer d'habitatge, lloc de residència, ...)?

1. Vostè mateixa

2. El seu marit o parella

3. Els seus fills / filles

4. El seu pare / mare

5. El seu germans / germanes

6. Ningú en concret, tots per igual

7. Una altra persona (especificar): _____

8. Qui és la principal font d'ingressos de la seva família a Espanya?

1. Vostè mateixa

2. El seu marit / parella

3. Algun / a dels seus fills / es
4. El seu pare / mare
5. El seu germà / germana
6. Una altra persona (especificar): _____

II. SITUACIÓ LABORAL

A. EXPERIÈNCIA LABORAL AL PAÍS D'ORIGEN

9. Quants anys ha treballat al seu país d'origen ? :

Nota: sense tenir en compte els períodes de temps en què no ha treballat) (si la resposta és 0, respongui).

SECTOR D'ACTIVITAT	Sí	No
1. Agricultura	☐	☐
2. Confecció, tèxtil, calçat, marroquineria	☐	☐
3. Petit comerç	☐	☐
4. Hostaleria	☐	☐
6. Serveis a empreses	☐	☐
8. Activitats administratives	☐	☐
13. Ocupació domèstica	☐	☐
14. Un altre (especificar) _____	☐	☐

C. INCIDÈNCIA DE LA CRISI SOBRE L'OCUPACIÓ

10. Ha canviat de treball en l'últim any?

1. Sí
2. No

11. Per què va deixar el seu treball anterior?

1. No em van renovar el contracte
2. Vaig trobar una feina millor
3. A la meva empresa van fer un expedient de regulació d'ocupació
4. Em van acomiadar

5. Per motius personals o familiars

6. Un altre motiu (especificar): _____

12. En quin sector o sectors d'activitat treballa actualment? Quin d'ells correspon al seu treball principal? *Nota: contestar Sí o No en cada cas a la primera pregunta i contestar una única resposta a la segona pregunta*

SECTOR D'ACTIVITAT	Sí	No
1. Agricultura	☐	☐
2. Confecció, tèxtil, calçat, marroquineria	☐	☐
3. Petit comerç	☐	☐
4. Hostaleria	☐	☐
6. Serveis a empreses	☐	☐
8. Activitats administratives	☐	☐
9. Administracions Públiques	☐	☐
10. Educació	☐	☐
11. Activitats sanitàries o de serveis socials	☐	☐
13. Ocupació domèstica	☐	☐
14. Un altre (especificar) _____	☐	☐

13. Quant de temps porta en el seu lloc de treball actual?

1. Menys d'1 any

2. D'1 a 3 anys

3. De 3 a 5 anys

4. Més de 5 anys

14. Quin tipus de contracte laboral té?

1. Per escrit, de durada indefinida

2. Per escrit, de durada temporal

3. Un acord verbal com la meva empresa

4. No tinc contracte laboral

15. Quina és la seva jornada laboral ?:

1. A temps complet. Quantes hores setmanals?

2. A temps parcial. Quantes hores setmanals?

16. En quin tram se situen els ingressos nets mensuals percebuts exclusivament per la seva feina?

1. Menys de 300 euros

2. De 301 a 600 euros

3. de 601 a 900 euros

4. De 901 euros a 1.200 euros

5. Més de 1.201 euros

17. Aproximadament quin percentatge dels seus ingressos envia al seu país d'origen amb periodicitat?

1. No sòl remetre diners o el enviament només de tant en tant 2. Menys del 25%

3. Entre un 25 i un 50%

4. Entre un 51 i un 75%

5. Més d'un 75%

18. Cotitza vostè actualment a la Seguretat Social?

1. Sí

2. No

19. Quina és la seva situació professional en el seu lloc de treball actual?

1. Assalariada del sector públic

2. Assalariada del sector privat

3. Autònoma

4. Empresària (amb personal)

5. Una altra (especificar)

III. EXPECTATIVES LABORALS I OBSTACLES PER ASSOLIR-LES

20. Quines són les seves expectatives laborals a Espanya?

1. Continuar exercint la mateixa ocupació

2. Trobar una feina millor i desenvolupar-me professionalment aquí

3. No tinc expectatives de quedar-me a Espanya

4. Una altra (especificar): _____

21. Indiqueu si les següents circumstàncies han estat (o són) un obstacle per a vostè pel que fa a les seves expectatives laborals. *Nota: Indicar Sí o No en cada cas.*

CIRCUMSTÀNCIES

Sí No

1. És estrangera

2. És dona

3. No li han convalidat a Espanya els seus títols formatius

4. Té fills / es al seu càrrec a Espanya

5. No tenia experiència laboral al seu país d'origen

7. No té experiència laboral a Espanya

8. No té papers

9. Només troba feines per sota de la seva qualificació

10. Un altre (especificar) _____